

Tűzkő Tamás (Csörög):

Melléklet: ősi magyar írásemlékek

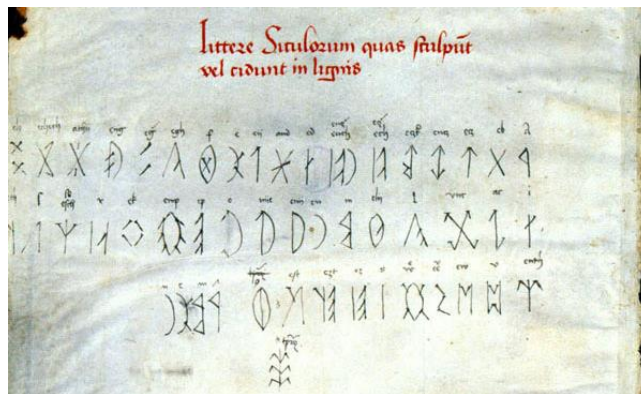
1. Rovásírásos emlékeink

A '60-as évek elején **Kijevben**, a **Magyar Hegyen** ásátásokat végeztek. A feltárás során 9000 darab rovas-írással teleírt pergamentekercset találtak tökéletes állapotban! **Armatov** akadémikus – aki a kutatást vezette – az egészet elküldte futárral az MTA-nak, úgy gondolván, hogy mi vagyunk a megfejtésében az illetékesek. Őt száműzték **Szibériába**, a 9000 tekercs pedig szórén-szálán eltűnt, a mai napig sem tudni róla semmit! Ma már kideríthetetlen, hogy megsemmisítették vagy „csak” eltűntették, de egy biztos – pótolhatatlan veszteség, mert most minden bizonnyal, hatalmas és teljes egészében autentikus információ-tömeg állna rendelkezésünkre az ún. Honfoglalás körüli időkről.¹⁹

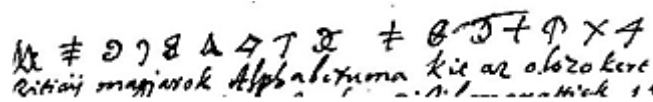
Komáromi Csipkés György az 1600-as években még látta a Debreceni Református Főiskola könyvtárában azt a könyvet, amit az ősi magyar betűkkel írtak, de 1718 körül **Bél Mátyás** már nem találta. A kódex eltűnését a könyvtár leégésével magyarázzák.

Újra megemlíteném a **Firenzei** kódexet, amely érdekes módon, szintén eltűnt – így gyakorlatilag csak kisebb szövegek, szövegtörödékek maradtak ránk. A nagyobb terjedelmű, összefüggő szövegek mind-mind elenyésztek a történelem viharában.

Ezek után ki tudja, hogy még mennyi minden van, amit eltitkoltak/eltitkolnak, vagy éppen megsemmisítettek a „hunsdorferék”. De szerencsére egyre több írott és vésett anyag kerül elő, még ha kis terjedelműek is. A következő oldalakon jónéhány rovasemléket bemutatok – de természetesen – a teljesség igénye nélkül.

A **Nikolsburgi ABC** (Miklósvár, ma Mikulovo, Csehország) pergamenje. **Bertalan**, angol minorita *De proprietatibus rerum* c. művének egy XV. századi másolatának a hátsó borítója elé kötötték be. **Jakubovich Emil**, a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárának igazgatója vásárolta meg 1933-ban, miután sikerült meggyőzni az árverezőket a dokumentum fontosságáról és azok leválasztották az ősnymtatványról. A betűk hangértékét is ő írta a jelek fölé.

A **Siménfalván** (Hargita megye) lejegyzett írásemlék. Torzult, hiányos ABC, de azért felismerhető.

¹⁹ Pásztorfi I.: [Hová lett a 9000 pergament tekercs?](#) *Ősi gyökér* 37. évf. 4. (2009. október–december). – A szerk.

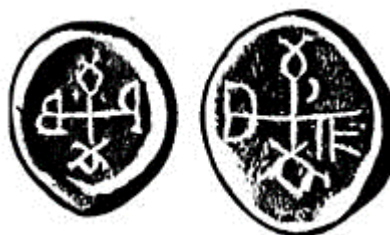
A **Tatárlakán** (most Alsócsóra, Fehér megye) talált, ún. *Tartariai táblák* néven elhíresült 1961-es leletgyűttes. A kb. 6000 éves²⁰ táblácskák helyi agyagból készültek és valószínűleg „amulettek” voltak. 26 agyagszobrocska társaságában kerültek elő egy sír feltárásakor. A képen felül látható 6 cm átmérőjű korongot, az elhunyt a nyakában viselte.

Kájoni János, a csiki klostrom franciskánus szerzetesének ún. székely ABC-je (*Alphabetum Siculicum*) és írás-mutatványa 1673-ból. Gyakorlatilag az akkor használatos latin ABC betűinek megfelelő átírat. Hiányzik belőle a „J” és a „V” valamint az összes kettős betűnk.

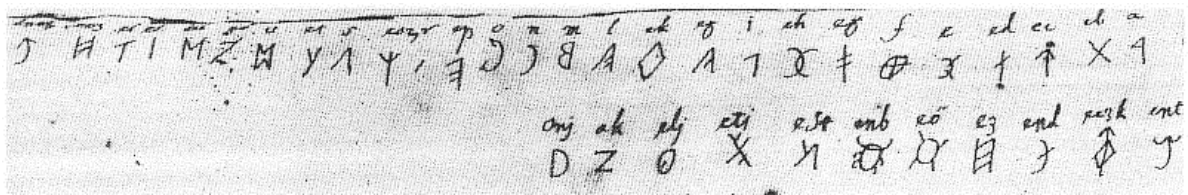
„Isten dűcöettessék mind örökké Amen.

Naprol napra hirdettessék az ü neue amen.”

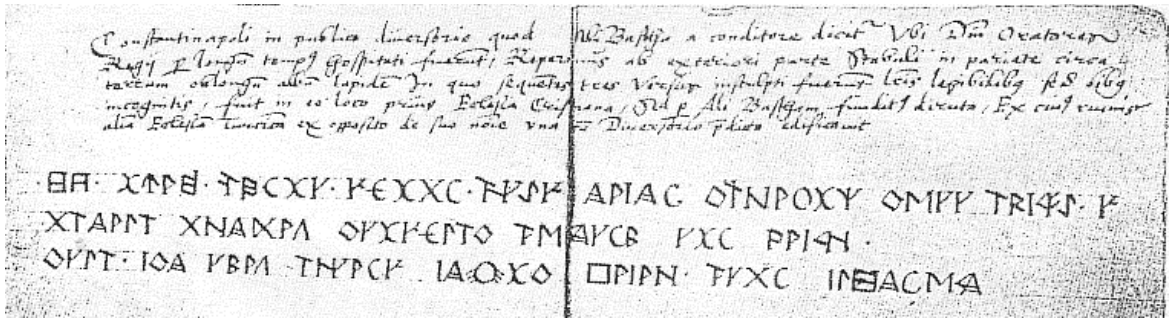

A **Bekecsen** (BAZ megye) talált mosdókó rovásírásos betűi.

²⁰ „A leletek egyesek szerint a fellelt legkorábbi írásjeleket tartalmazzák, mivel radiokarbon vizsgálatok szerint (amit a környező leleteken végeztek) i. e. 5500 körül keletkezettek...” (https://hu.wikipedia.org/wiki/Tatarlakai_lelet) – A szerk.

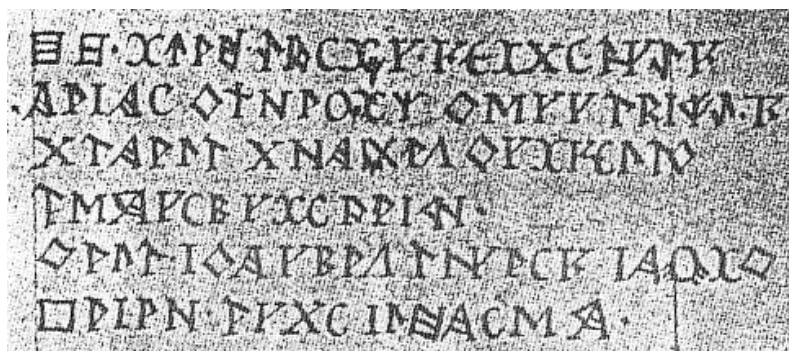

A XIII. századi **gyergyói** naptárbot rovás ABC-je, amit gróf **Luigi Ferdinando Marsigli** tudós és hadmérnök másolt le 1690-ben. Szokták a „*Bolognai rovásírásos kalendárium*” néven ill. egyszerűen csak „*Rovásnaptár*”-ként is emlegetni. A *Raccolta della lingua...* egyik francia nyelvű példánya megtalálható a **váci** Püspöki Könyvtárban.

Az 1515-ös *Konstantinápolyi felirat* másolata **Hans Dernschwam** naplójában, aki az augsburgi **Fuggerek** és a velük rokon **Thurzók** magyarországi bányabérleteinek intézője volt. **Bélai Barnabást** és **Kéthelyi Székely Tamást** – **II. Ulászló** követeit – 1513-tól egészen **I. Szelim** haláláig (1520!) tartották **Konstantinápolyban**. **Dernschwam** 1553-ban járt **II. Szulejmán isztambuli** udvarában, mint **I. Ferdinánd** király követeinek – **Verancsics Antal**, **Zay Ferenc** – kísérője. Őt is az Ali basához címzett követségi fogadóban szállásolták el, mint elődeit. Valószínűleg ekkor másolta le az Elcsihán (Követek háza) istállója falának aljáról a feliratot. Feljegyzése 1913-ban került elő a **Fuggerek** levéltárából.

eZeR ÖCÁZ TIZENÖT eSZTeNDÖBeN IRTáKeSZT
 LÁSZLÓ KIRÁLYÖT KeVeTét IÁR ATTáK eSZT
 BILAJI BARLABÁS KeTtöeSZTeNDeJIK ITt
 VALTNeM TÖN (semmit a) CSÁSZÁR
 KéTheJI SZéKeL TaMÁS IRTÁNeSZT SZeLiMBÖK
 CSÁSZÁR ITTéBeN (életében) SZÁZLÓVAL

A *Konstantinápolyi felirat* másolata a **prágai** Cseh Királyi Múzeum könyvtárának egyik könyvében.

BH XTPB TBCX FEXXC THJH ADAC OTHPOX YOMFY TRIFJ F
 XTAPIT XNAKPA OYXKEPTO TMSAYCB KXC PPIH
 OYIT IOA YBPA THPCF IA QEX QPIPN TYXC IHBACHA

Az 1515-ös *Konstantinápolyi felirat* másolata a **wolfenbütteli** nagyhercegi könyvtár egyik könyvében.

: JX44:3XK3N: #H4I: NKNH: 1CHH: XMA90: ASINAS: 1CHM

: 14YB3H1K30N: HX8X48: 1M3H: H4M90: 3YX: 1031

A **Csíkszentmártonon** (Hargita megye) 1501-ben készült, ún. *Csíki felirat* 1749-es másolata, amit **Szilágyi Sámuel** táblai ülnök készített és amit **Dezsericzky Ince** nyitrai kegyesrendi szerzetes 1753-as könyvében, a székelyek szkíta eredetű írásával foglalkozó részében hibásan közölte. **Sebestyén Gyula** kijavította a hibás részt.

„ÚRNAK SZÜLeTéSÉTÜL FOGVÁN
 IRNAK eZeRÖT SZÁZeGY eSZTeNDÖBeH
 MÁTYÁS JÁNOS eSTYTIN KOVÁCS
CSINÁLTÁK MÁTYÁ SMeSTeR
GeRGeLYMeSTeRCS INÁLTAaK”

Első ábécé

J T H A X A
 2 0 7 T X # A ⊕
 0: 0 D C B O A
 4 H X Y I A / H 3
 Ψ H M

Második ábécé

H A X +
 1 X # A ⊕ 3 +
 A 2 0 7
 0 D C B O
 A / H 3 2
 H X Y I
 Ψ H M 4

Miskolczi Csulyák István református esperes, lelkipásztor, prédikátor és **Bethlen Gábor** tábori lelkésze. Ő küldte **Németországba** 1610 körül a fenti két betűsort **Szenci Molnár Albert** felszólítására.

Szamosközi István, **Bocskai István** erdélyi fejedelem udvari történetírója volt. A következő két oldalon az *In Rodolfum Caesarem* (1604) című, distichonos gúnyversét fogom bemutatni. A versnek több különlegessége is van.

1. Ez az egyik idegen nyelven, de magyar betűkkel írt szöveg.
2. A cím a magyar írás szabályai szerint jobbról-balra halad, míg a versben előforduló szavak már ellenkező irányúak, hogy ne zavarják meg az olvasás rendjét.
3. A címben nagy kezdőbetűket alakított ki a latin írásnak megfelelően úgy, hogy nemcsak nagyobbra írja azokat, hanem a betűvégeket egy kis vonallal le is zárja.

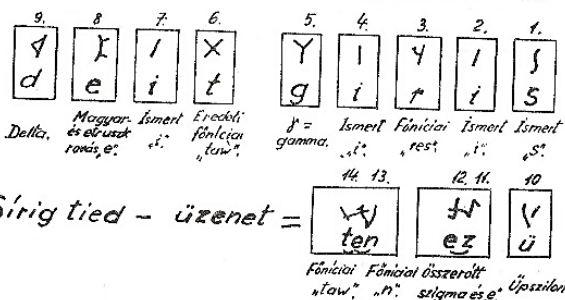
Quod foris hauritur, **foetura domestica** supplet,
Pensas **deglupto** bellica damna **pene**.
Nam tot **tindaridas**, tot **paruos caesariones**,
Et tot **glandiuoras** continet aula **lupas**.
Quot neque multifidus variatur cornibus Ister,
Nec tot dives aquis cornua Nilus habet.
Perge **Rodolfe nothis** late **sobolescere** natis,
Ne desit laudi materia ampla tuae.

Rudolf császár

A császárságnak növelése, **Rudolf**, a te műved,
Érte az Augustus büszke nevét nyered el.
Tudni illik növeléd birodalmad **vészeli haddal**
S ínség, vér, dögvész által a népedet is.
A magyarok **földjét** ellepted **beste gazokkal**
S dögletes rablók rejteke Dácia most.
Nem tudom, ily sokaság a javakból mennyit emészt föl,
Ámde tudom, Prágád gazdagítod pazarul.
Otthoni fajtádat gyarapítani, szerte harácsolsz,
S mind, ami **bőrt lenyúzol**, sarc fejiben fizeted.
Merthogy az udvarodon **császárfiú, Tindaridáknak**
Serege, meg **élődő szajha** is annyi henyél
Nincs a sok ágba folyó Isternek ilyen sok az ága,
Bővízü Nilus se ágazik annyi felé.
Uccu **Rudolf gyarapíts** csak e fattynak kedvire minket,
Büszke dicsőségnek, hogy sose légy szükiben.

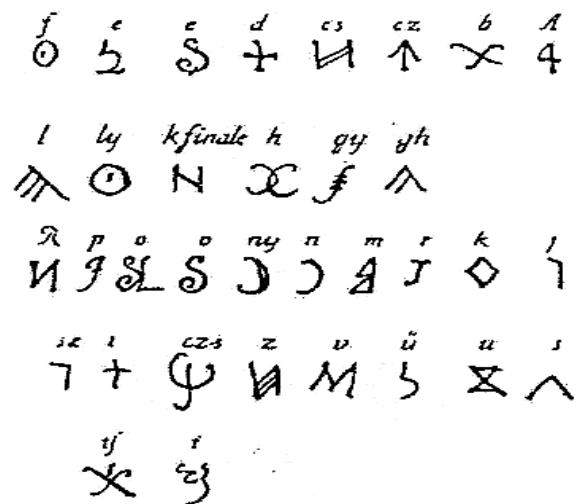

Elemelve:

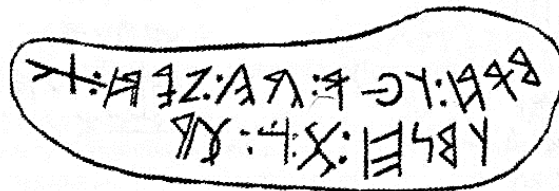

Talán a valaha írt legszebb szerelmes üzenet: „(a) Sírig Tied (vagyok)” – egy medálon. Ezt az irdalótúvel cserépre karcolt feliratot 1909-ben találták **Ladánybenén** (Bács-Kiskun megye), egy jazig (jász) sírban.

VII *Antiqua Hunnorum Elementa.*

Harsányi János 1678-as *Hunnish alphabet*-je, az oxfordi George Hickes 1703-ban megjelent könyvében.

Az írásos, ún. „*Időtlen Fekete Kövek*” egyikének rajza, a **Csepregi család** tulajdonából. Ezeket a köveket használták táltos eleink. Felirata: MADÁR, TORDA GÁL, KADÁR, éDeR, TüMÜZ, aTYa és aHaNYA.

Tab. I. et II. ad Sect. II. §. VII. pag.

<i>Alphabetum Hunno-Scythicum.</i>					
Λ	a.	J	j.	⋈	R.
⋈	b.	◊	k.	Λ	s.
J	cz.	ℵ	k _{fin.}	~	sz.
ℵ	cs.	Λ	l.	γ	t.
†	d.	⊙	ly.	⋈	ty
⊙	e.	Δ	m.	⋈	u.
⊙	é	⊙	n.	⋈	ü.
⊙	f.	⊙	ny	⋈	v.
Λ	g.	⊙	o.	⋈	z.
f	gy	⊙	ö.	⋈	czs.
⋈	h.	⊙	p.	⋈	ba.
†	i.	⊙	r.	⋈	be.
				⋈	bi.
				⋈	bo.

Bél Mátyás evangélikus püspök 1718-as könyvében megjelent *Alphabetum Hunno-Scythicum*.

Oratio Dominica. Litteris Hunnicis exarata.

·fAM 9X0993A HA TO N9AXA tA
· 93· t3M39 3Y HA A9A9A9A9A9A9
3Y HA 93f9A· t9A9A9A9A9A9A
90 99HA 9X99A 93f90 tA t9YA9A9A
9A9990 tA HA .A99A9A9A9A HA 939
·90 tA9tA YA9fA999t9tA HA Y90
·90 tA A9A t9A9A9A9A .A9 N9A90
·f90tA YA99tA9A9A9A tA HA N9A90
· 99HA N9A9A9A9A9A A9A9A9A9A9A
·A9A9A N9A9090 tA N9A HA N9A9
·90 Y999tA f9A9 99 A9 N9A
·9A9 9t· N9A99A9A9A .X9A9A9A
tY Y99A .A9A9A9A9A HA A9A .Y9t
HA9A 99A9A9A HA A9A9A9A HA tA
99A9A 9999A 9999A t9tA A9A9A9A9A9A

Bél Mátyás könyve következő oldalán az Oratio Dominica vagyis a Miatyánk található

*Regi mod. ferrie vabo szichely A. b. c. mellyel regyen
ten a szichelyek eltek. mellyel vossza kell olvasni. és vna
amint. ebből kivessék.*

9990A907H9A99A9A9A9A9A
o n y n m l y l ka k j i h g g f e d c a b a
Y9M9A99YI9A9A9A
x z v u u ty t z s r p o

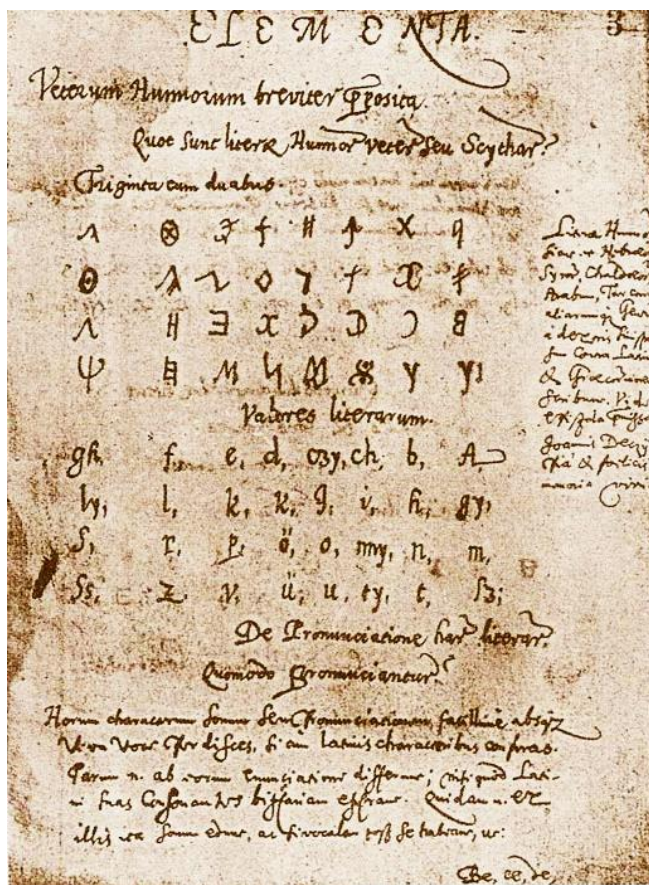
A. b. c. d. e. 9A9A9A9A9A9A

Abbreviationes

X X X X A A A A X X X A A A
ba be bi bo ca ga ge go ha he ho za la le
A A A A A A A A X Y 9 A 9 A
lo ra re ri ro ru su se so nt nk ncz ngy ng
9 A A A . V O O
ud rt st lt. Ant Phru Cmb.

Kájoni János, csiki franciskánus szerzetes által készített Telegdi-átirat. Alul az „Abbreviationes” (rövidítések) alatt igen szép, kalligrafikus ligatúrák láthatók és három ún. „Capita Dictionum”.

kézirat eléggé elterjedt volt. A kor szellemiségének meg-felelően az utolsó két oldalon az *Oratio Dominica* (Miatyánk) és a *Symbolum Apostolicum* (Hiszekegy) található. (Csak érdekességképpen jegyzem meg, hogy ő volt az a követ **Firenzében**, aki **Giuliano de Medici** herceg ajándékát, az élő-eleven oroszlánokat **Mátyás király budai udvarába hozta!**)

Az *Elementa* c. mű, a *Rudimenta fogarasi* másolata. Ebben is találhatunk egy-két különlegességet.

Handwritten text in a stylized, possibly ciphered or historical script, consisting of several lines of characters.

Handwritten text in a stylized, possibly ciphered or historical script, consisting of several lines of characters.

A Fischer Antal Károly által közölt két írásmutatvány

„Az országos régészeti és embertani társulat 1888. márczius hó 27-én tartott ülésén **Király Pál** úr, a **budai** állami tanítóképezde tanára egész gyűjteményét mutatta be a hun-magyar írásjegyekkel írott s eddig ismeretlen emlékeknek...

A kódex minden tekintetben meglepő. Szavai, sőt mondatai is oly tiszta magyarságúak, hogy idegen hatásnak nyoma sem látszik rajtuk, és sok ősmagyar szó van bennök.

A régi magyar betűjű kézirat **Treutler Jeromos**nak egy, **Marburgban** 1606-ban kiadott jogügyi munkájával egy kötetbe van kötve, s pedig annak egy része Treutler műve elébe, másika annak közepébe, a harmadik annak végére...

Némelyek azt vélik, hogy ez azon debreczeni könyv, melyről **Komáromi Csipkés György** tett említést s melyről fönnebb volt szó.” (Fischer Antal Károly: *A hun-magyar írás és annak fennmaradt emlékei* c. mű 67-68. old.)

Sajnos erről a kódexről sem tudunk semmit!

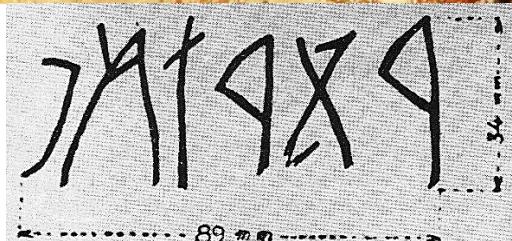
Z4D4M4X 04X2E YDZA 04YHF
D47E4D 0F+4EH4X DSBFY
H022V2A2E2 YIYH20 YDZA

Portsalmi András kolozsvári esperes, a Gyulafehérvári Református Kollégium rektorának, 1655-ben megjelent kéziratos könyvébe – ismeretlen szerző által – bejegyzett háromsoros írásmutatvány. **Herepei János** találta meg a hátsó őrlapon. Elégé leromlott jelkészlet, de olvasható:

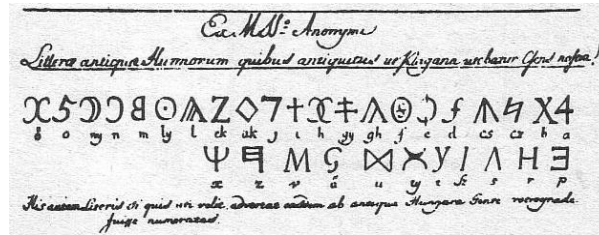
„Irtam Sent Mihály havának
Tizen harmadik napján,
Sent Kerészt emeléschékor” (1655. IX. 13.)

Az egyik **homoródkarácsonyfalvai** (Udvarhely megye) felirat, amit az unitárius templomban találtak, 1625-ből: „tatár”.

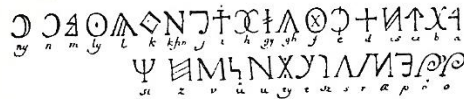

Vörös krétával írt felirat, **Bögöz** (Udvarhely megye) gótikus stílusú református templomának falán (1480–1530), az ítélő **Krisztus** freskójában. 1929-ben fedezte fel **Kassay F. Pál** és **Szigethy Béla**. Minden valószínűség szerint az 1500 körül, a környéken dolgozó **Atyai István** nevű festő aláírása a **Jézus-kép** alatt. (Bár többen az „Atya Isten” jelentés mellett hoznak fel igen komoly érveket.)

Névtelen szerzőtől származó ABC, 1753. máj. 2-án megjelent *Marosvásárhelyi Kéziratban*.

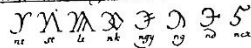
Alphabetum Ungaricum (Clar. Dési Udvarhelyi)

Abbreviationes in minus locum scribende:

Abbreviationes in fine scriptum:

Udvarhelymi Dési Ferenc kalligrafikus betűsora az *Alphabetum Ungaricum*, az 1753. május 2-án megjelent *Marosvásárhelyi Kéziratban*.

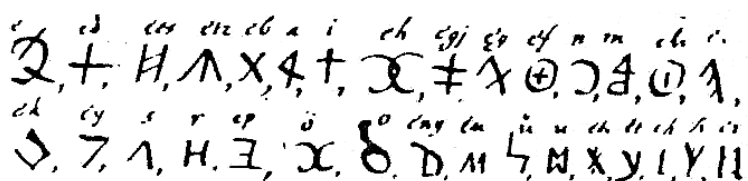
Characteres Siculorum

Alph. Roman.	Zion.	Angl.	Ital.	Græc.	Arab.	Hebr.	Chin.	Jap.	Ind.	Per.	Arab.	Per.	Arab.	Per.
A	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
B	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
C	И	↑	↑	4	4	↑	↑	↑	↑	↑	↑	↑	↑	↑
D	↑	И	И	И	И	И	И	И	И	И	И	И	И	И
E	f	+	+	f	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
F	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
G	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕
H	Δ	Δ	Δ	Δ	Δ	Δ	Δ	Δ	Δ	Δ	Δ	Δ	Δ	Δ
I	‡	‡	‡	‡	‡	‡	‡	‡	‡	‡	‡	‡	‡	‡
J	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗
K	Δ	Δ	Δ	Δ	Δ	Δ	Δ	Δ	Δ	Δ	Δ	Δ	Δ	Δ
L	Δ	Δ	Δ	Δ	Δ	Δ	Δ	Δ	Δ	Δ	Δ	Δ	Δ	Δ
M	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕
N	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕
O	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕
P	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕
Q	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕
R	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕
S	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕
T	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕
U	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕
V	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕
W	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕
X	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕
Y	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕
Z	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕

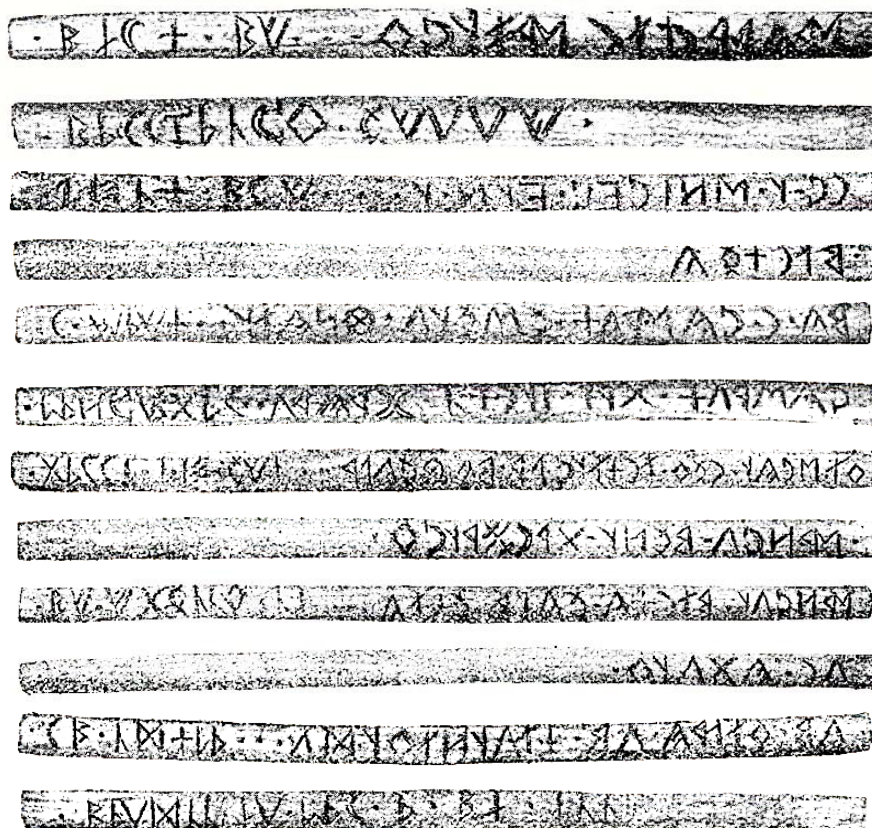
Lakatos István csíkkozmási plébános 1702-ben összeállított 9 rovásírásos betűsört egy táblázatban. Ez a táblázat a *Siculia accuratius* c. munkában található, de ez a mű sohasem jelent

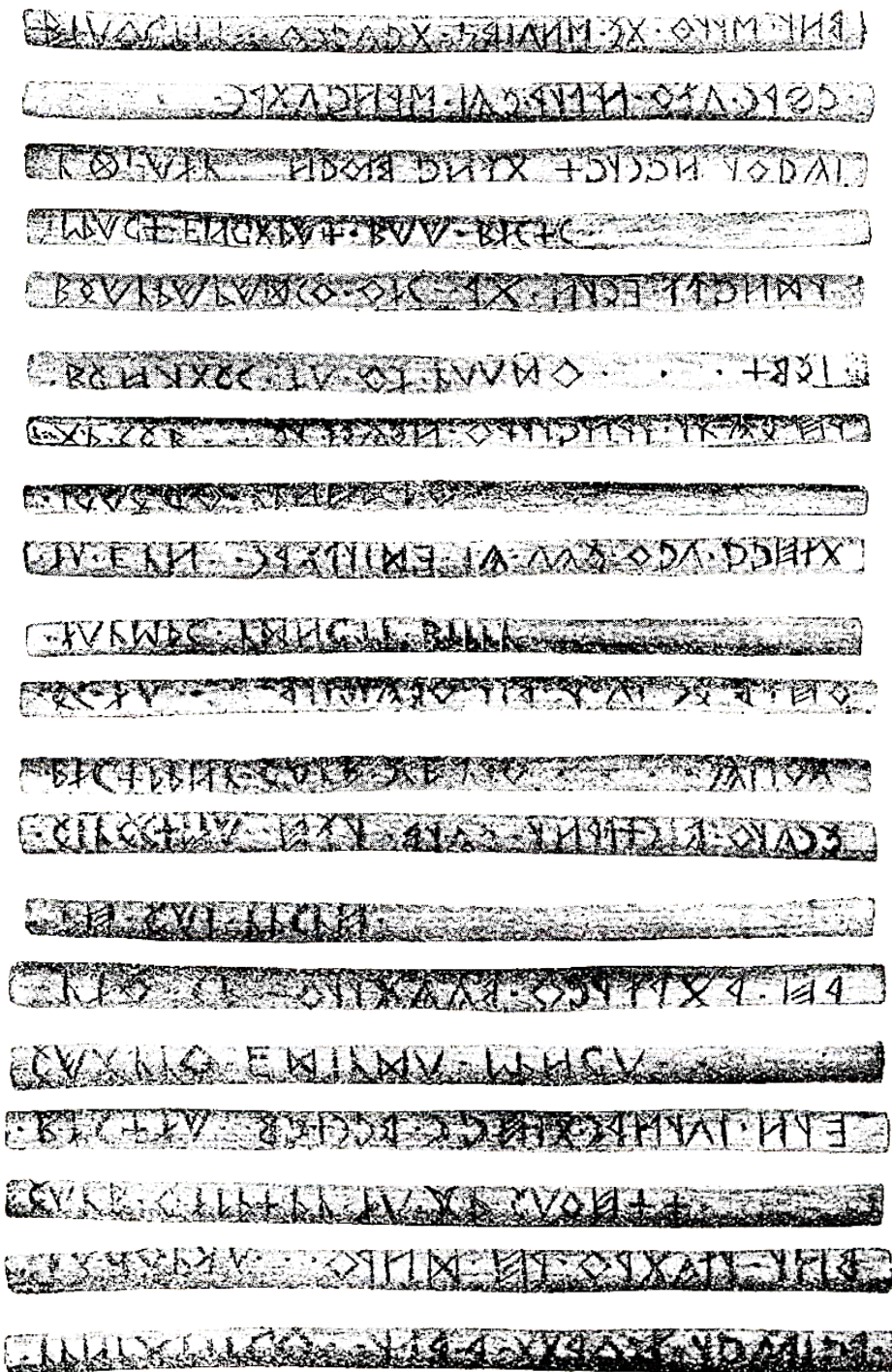
meg. Kézirata mégis elterjedt, így került valószínűleg egy változata a *Marosvásárhelyi Kézirat*ba is, ahol a *Characteres Siculorum* címet kapta. A feltüntetett szerzők és a plusz két oszlop:

1. **Telegdi János:** *Rudimenta Hunnorum* (1598.)
2. **Kapossi Sámuel:** *Litere Hunno-Scythius* (1700 k.)
3. **Dési Ferenc:** *Alphabetum Ungaricum* (1753.)
4. **Anonim:** *Littera antiquse Hunnorum*
5. **Udvarhelyi:** névtelen szerző (1753. előtt)
6. **Harsányi János:** *Hunnish Alphabet* (1678.)
7. **Bél Mátyás:** *Alphabetum Hunno-Scythicum* (1718.)
8. **Lipsius (lipcsei nyomdász):** nyomdai kézikönyv (1740.)
9. **Dobai István:** *Litera Siculo* (1753.)
10. **Gót betűk**
11. **Orosz betűk**

Szamosközi István *Analecta Lapidum...* kezdetű művében közli **Rettegi István** ABC-jét, azzal a céllal, hogy 1591–93 közötti itáliai kiküldetése közben, **Etruria** (Toszkána) nagyhercegének, „flórenci” Laurenzia könyvtárában látott egy „nylusi papírra” nyomtatott(!) szkíta kódexet, ami ezekkel a betűkkel íródott. Ennek 1730-as átirata látható a fenti képen.

Az 1802. október hó végén, a **Kiskunhalas** környéki pásztorok által a városházára bedobott 16 darab rovásbot, fenyegetőző, csúfolódó felirataival.

Még néhány halasi rováspálca.

Kultsár György *Postilla*-jába bejegyzett balról-jobbra(!) haladó rovásemlék, a XVII. század vége – XVIII. század eleje környékéről.

Litera Sicula et Notationibus Presertim d. Dobai.

L j t u X h f g y A g o f d e t d t cs N cz X b A a
N r F p X o d o f ny C n B o ly A l l k f i n s k
. V z s H z o o ! i M u X y Y t i s A s
Anno 1753 die 2^a May

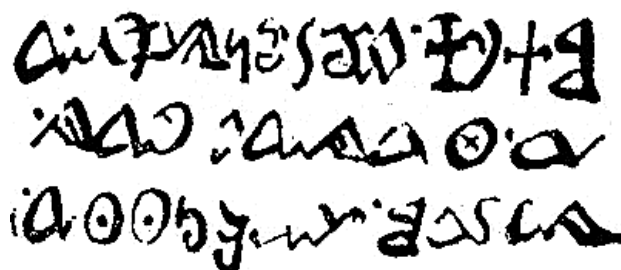
Dobai István Litera Siculo című ABC-je, az 1753-as Marosvásárhelyi Kéziratban.

A lévai (Bars megye) vár alaprajza, keletkezésének korát sajnos nem tudjuk. Szövege a sérülések miatt még nincs teljes egészében megfejtve:

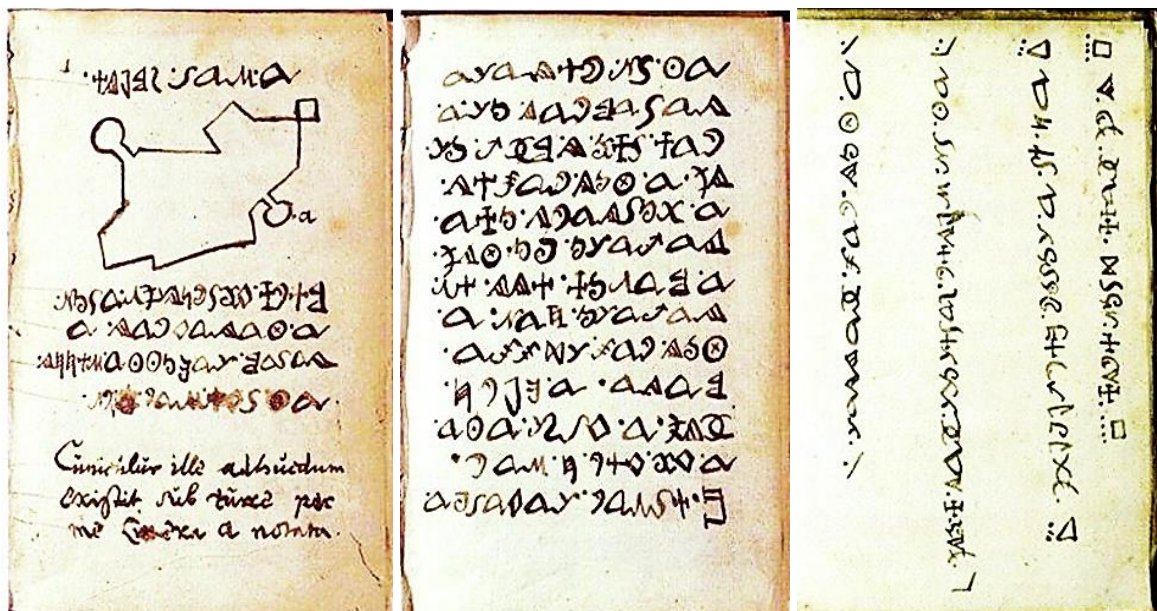
1. A VÁR SZEMÉLI (szemléje => rajza)
2. MIND KÖRNYÜLTES ÁROK (körülötte)
3. A FALAKNÁL A
4. GARAM iSTÁPOLYLYA VÍZZeL (támogatja, védi)
5. A(LY-F?) áRoK(Gy-D-I?) VAN ?É(N?)K

Az „iSTÁPOLYLYA” rész bár megsérült, de azért kivehető. Nézzük csak meg egy kicsit jobban az illető szövegrészt.

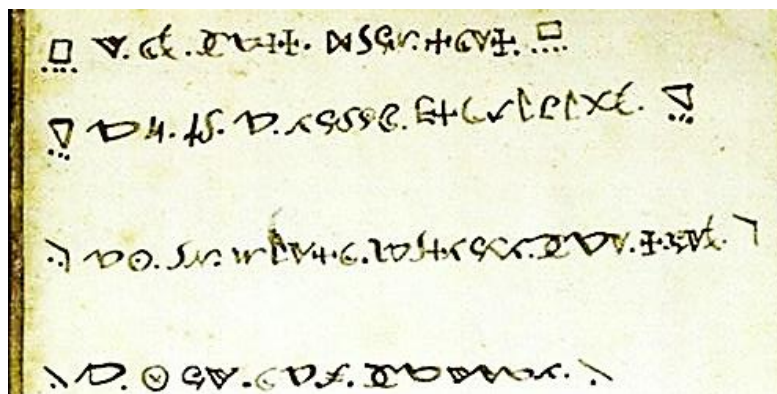

Az említett résznél – szerintem egy □(ST) ligatúra és egy a (A) betű található! A képen látható második (a feliratban egyébként harmadik) sorban található ▲ (L) betűk alapján rekonstruáltam a közismert □(ST) ligatúrát és visszahelyeztem a helyére. Rátok bízom annak eldöntését, hogy igazam volt-e.

Az eredeti, és alatta a helyreállított sor képe.

A lévai vár tervrajzának mindhárom lapja. Mint az látható, a leírás folytatódik a másod-ik oldalon. A harmadik oldal pedig 90°-kal el van forgatva. Utóbbin figyelemreméltó a sorok számozása:

= 1, = 2, = 3, = 4.

És itt meg is oldódott az első oldal utolsó sorának rejtélye! A sok rontás – és javítgatás – után, a levél írója itt újra leírja a sort, de már helyesen.

1. ALY (alj) EREK NYILATA	1. (az) alsó erek nyílása
2. GARAMNÁL OTt A	2. (a) Garamnál (van). Ott a
3. NÁD eRDÖ áIL, MeHecC Ott	3. náderdő áll, mehetsz arra
4. LE A FOL NAGYIG	4. le a révkalauzig.
5. A BORLANG ODA	5. A barlang oda
6. LÁCATO JÓ FeG(L)E	6. látszódó fele a jó
7. A MÁSOD ILL IS	7. (Vigyázz) A második ill(en) (mármint bejárat) is
8. LACATO CSAK A	8. látszódik! Csak a
9. FOL NAGY TUGGYA	9. révkalauz tudja

- 10. MAGA A PÉNZ
- 11. HeLE A KeReSZT ALYA
- 12. A KŐ KIN eZ VAN
- 13. IRVÁN, TAKARJA

- 10. egyedül, (hogy) a pénz
- 11. helye a kereszt alja(-nál van).
- 12. A kő, amire ez van
- 13 írva, takarja!

Végül pedig a harmadik oldal szövege:

A FOL NAGY (révkalauz) HALLGAT
 ALY (alj) eReK VÉGÉN SZÁRÍTOTT
 HAL DÖGE

AZ (gyógy)IR A TORONY PINCÉJÉBEn
 eL NE HADD UROS (orvos) INGED

A révkalauz hallgat (arról, hogy)
 (az) alsó erek végén kiszáradt halak döge
 (van).

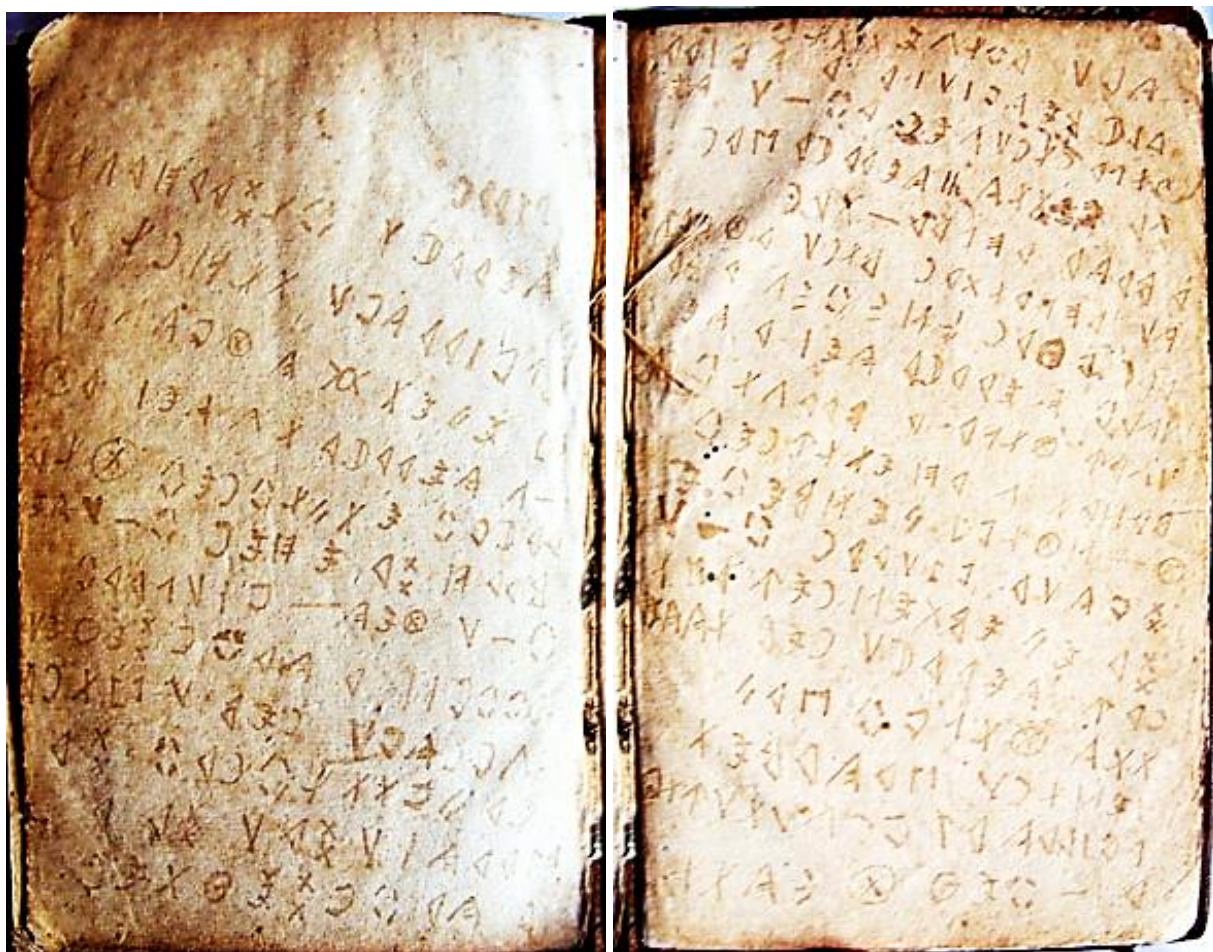
A gyógyszer a torony pincéjében (van)
 El ne felejtsd (vinni) orvosi inged.

A huny- magyar írás	Telegdi	I. Kájoni	II. Kájoni	Harsányi	I. Kápoli	II. Kápoli	Oer- tes	Any- mas	Dési	Dobai	Udvar- halyi	Csik- miki- dóci	A huny- magyar írás
a, d	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	a, d
s	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	s
er	N	N		N	N	N	N	N	N	N	N	N	er
es	↑	↑	↑	↑	↑	↑	↑	↑	↑	↑	↑	↑	es
e	f	f	f	f	f	f	f	f	f	f	f	f	e
e	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	e
e													e
/	⊕	⊕	⊕	⊕	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	⊕	⊗	/
e	^	^		^	^	^	^	^	^	^	^	^	e
er	#	#	#	#	#	#	#	#	#	#	#	#	er
k	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	k
i, f	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	i, f
j	7	7		7	7	7	7	7	7	7	7	7	j
köz-k	◇	◇	◇	◇	◇	◇	◇	◇	◇	◇	◇	◇	köz-k
vég-k	Z			Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	vég-k
i	^	^	^	^	^	^	^	^	^	^	^	^	i
ly	○			○	○	○	○	○	○	○	○	○	ly
m	B	B	B	B	B	B	B	B	B	B	B	B	m
n	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C	n
ny	G	G	G	G	G	G	G	G	G	G	G	G	ny
o, d	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	o, d
o, d	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	o, d
p	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	p
r	H	H	H	H	H	H	H	H	H	H	H	H	r
r	^	^	^	^	^	^	^	^	^	^	^	^	r
n	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	n
t	y	y	y	y	y	y	y	y	y	y	y	y	t
ty	8	8		8	8	8	8	8	8	8	8	8	ty
u, u	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	u, u
u, u	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	u, u
v	M	M	M	M	M	M	M	M	M	M	M	M	v
v	H	H	H	H	H	H	H	H	H	H	H	H	v

Fischer Károly Antal gyűjtése 1885-ből. A táblázat *A hun-magyar írás és annak fennmaradt emlékei* c. 1889-ben megjelent műve 32-33. oldalán található. Balról-jobbra haladva:

1. Telegdi János: a *Rudimenta* betűi a mű 1598-as nyomtatásából, a *Marosvásárhelyi kéziratba* ismeretlen által bejegyezve
2. Kájoni I.: a *Telegdi-átirat* betűi (1623)
3. Kájoni II.: Révai Miklós tatai gróf *Elaboartior Grammatica Hungarica* c. 1803-as művéből
4. Harsányi János: George Hicks *Antique literaturae septentrionalis libri duo* (1703-05) műből

5. **Kapossi I.: Bél Mátyás** *De vetere literatura hunno-scythica exercitatio* c. 1718-as értekezéséből
 6. **Kapossi II.:** a *Marosvásárhelyi kéziratból*
 7. **Oertelius (Gottfrid Örtel):** az *Alphabetum priscorum Hunnorum seu Scytharum* ismeretlen forrásból, a *Harmonia lingvarum Orientis et Occidentis* c. könyvében
 8. **Anonymus:** a *Marosvásárhelyi kéziratban* található ismeretlen szerző betűsora
 9. **Dési Ferenc:** a *Marosvásárhelyi kéziratból*
 10. **Dobai István:** a *Marosvásárhelyi kéziratból*
 11. **Udvarhelyi:** ismeretlen szerző bejegyzése, a *Marosvásárhelyi kéziratból*
 12. **Csikszentmártoni felirat:** a **Szilágyi-féle** másolat, ami **Dezsericzky Ince** 1753-as, **Budán** nyomtatott könyvében jelent meg
- Fischer** ebben a könyvében több olyan feliratot és ABC-t említ, amihez nem tudott hozzájutni!

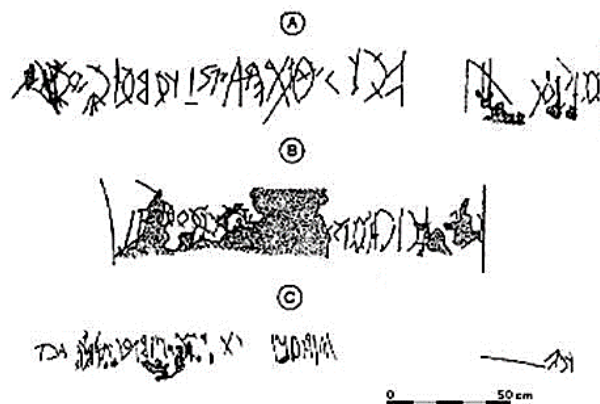
Patakfalvi Sámuel által őrzött családi *Biblia* két rovásírásos oldala, amit **Löve Antal pozsonyi** könyvárústól vettek. A szöveg jogi vonatkozású, amit az írója *Székelyföldi constitutio*-nak nevez. Keletkezése 1776-85 közé tehető. Szövege:

A székelyföldi jószág a constitúció szerint valameddig fajok vagynak, leányt nem illet.
 Ha egy embernek apja holta után két fiú gyermeke marad s az ediknek tsak fija, a másinak tsak leánya lesz, a leány olyan örökös a maga apjaiban mint a fiú a maga apjájában.
 Ha pedig 2 leánya van, fija nintsen, a két leány megosztja a jószágot. A kisebbik a lakóhelyben választhat. Ha a nagyobbik hasonlót nem tudna, akkor a lakóhelyet kétfelé osztják.
 Már ha ezen két leányok edgyiknek fia és leánya is lesz a fiú egyedül fogja jószágot bírni a leányt kiházásítván.

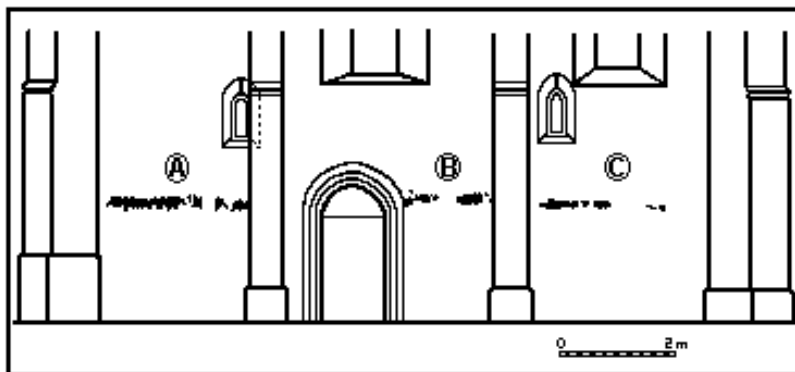
Δθ fκαf γοαλ πωλ
 ολωγαααμτ ρωοοθ
 κδ γωοαοομ γωο
 τδ τδγυααυ. λδ τδ
 λβγδζηαβγ δωο λκ
 τδ λδ ωαααακκ
 οδτλλακ

Az ismeretlen „K. G.” levele 1770-ből.

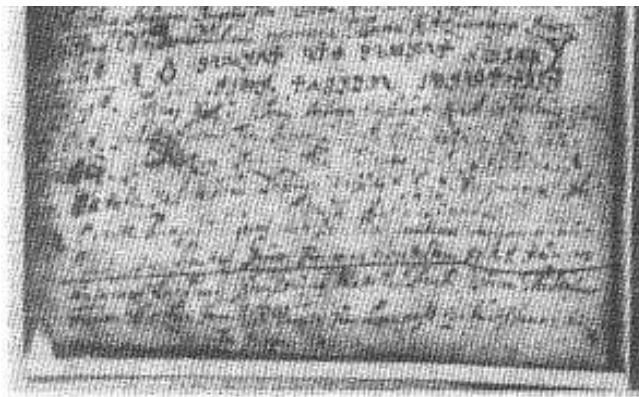

A **székelydályai** (Hargita megye) református templom kilenc méter (!) hosszúságú felirata 1992-ben került elő – restaurálás közben – a külső fal vakolata alól éppen **Ferenczi Géza** jelenlétében. Az 1400-as évek elejére tehető emlékünket, **Ráduly János** szerint építőmesterek karcolták a falra. Az alábbi képen a felirat elhelyezkedését láthatjuk:

t	ε	f	π	ς	⊗	ξ	δ	τ	υ	η	α	α
j	h	gy	g	é	f	e, á	e	d	c, cz	cs	b	a
ζ	κ	ó	ν	ν	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗
p	o	ó	ny	n	m	le	ly	l	k, ok	k	j	
ψ	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗
zs, ezs	z	v	-u	u	ty	t	t	sz	sz	s	r	

A **Nagyszombat** (Pozsony megye) és **Nyitra** (Nyitra megye) között élő úzok tárkány ABC-je, **Paál Zoltán Arvisura** (Igazszólás) című művéből.

Két bejegyzés látható (Bihar megye) község református anyakönyvéből, – minden jel szerint – 1786. május 15-ről. A két egymást követő oldal egy-egy kétsoros bejegyzést tartalmaz ősi magyar betűkkel. A páros oldal alsó harmadában, ez a szöveg található:

TÖRÖK ISTVÁN FIA K. A.

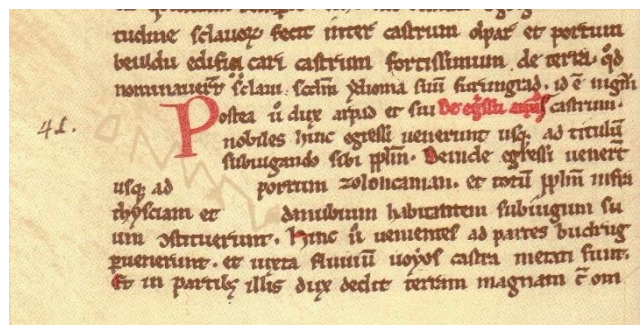
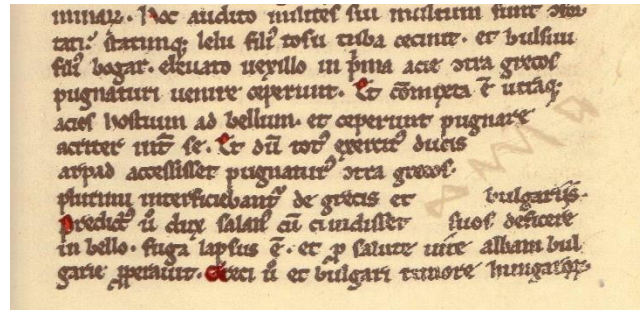
PRÉDIKÁTOR: SZENTESI GYÖRGY

A páratlan oldal közepén:

TÖRÖK ISTVÁN LÁNYA K. A.

LEÁNYÁNAK TANÍTÓJA: NAGY FERENC

Mindkét bejegyzést a **Bél Mátyás** és **Kapossi Sámuel** által is használt betűkkel írták.

Anonymus (Pósa mester) *Gesta Hungarorum*ának 28. és 29. lapja, ahol már nem tudta teljesen kikaparni az „Ösgeszta” betűit. (Bővebben: **Koricsánszky Attila**: *A napút ábécéje, a magyar rovásírás* c. művében) A korszakban olyannyira divatos palimpszesztusnak egy „szép” példája ez. Az ilyen emlékek régi írását átvilágítással szokták láthatóvá tenni. Nem is értem, hogy – a számunkra oly fontos emlékekkel – ezt miért is nem tették meg a mai napig sem!

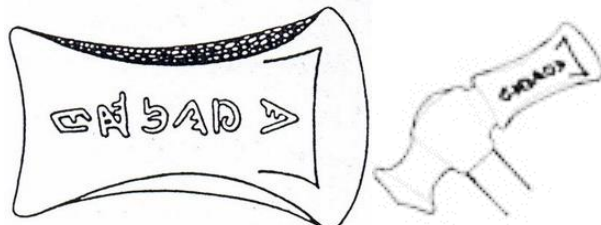
ALPHABETUM HUNNO-SCYTHICVM.
SICVLICVM.

Belianum.		Aliorum.		Belianum.		Aliorum.	
Α	a.	4	4	⊕	⊕	m.	B B X
	á.			⊕	⊕	n.	⊕ ⊕ VI
X	b.	X	X	⊕	⊕	ny.	⊕ hlt
Υ	tz.	†	†	⊕	⊕	o.	⊕ ⊕ D
H	rs.	H		⊕	⊕	ó.	⊕ ⊕
†	d.	f	†	⊕	⊕	ó.	X ⊕ ⊕
⊕	e.	⊕	⊕	⊕	⊕	p.	⊕ ⊕ X
⊕	é.			⊕	⊕	r.	⊕ I I
⊕	f.	⊕	⊕	⊕	⊕	rout.	
Λ	g.	Λ	†	Λ	Λ	s.	Λ Λ b b
ƒ	gv.	†		Λ	Λ	sz.	I I w b
	gh.			Λ	Λ	t.	Y Y ō
⊕	h.	⊕	⊕	⊕	⊕	ty.	⊕ h ō
†	i.	†	†	⊕	⊕	u.	⊕ ⊕ H
Υ	j.	⊕		⊕	⊕	ü.	⊕ ⊕ H
⊕	k.	⊕	⊕	⊕	⊕	v.	M M e
Λ	k _{fin} .					y.	h _i h
Λ	l.	Λ	Λ	⊕	⊕	z.	⊕ ⊕ v
⊕	ly.			⊕	⊕	zs.	⊕ ⊕ b v

Abbreviationes.

⊕ ⊕ ⊕ Λ Λ ρ ρ X X X X
 ho, he, ha, go, ge, ga, tza, bo, bi, be, ba.
 ρ ρ ρ Λ Λ ρ ρ ρ ρ ρ ρ ρ
 st, rt, za, so, se, sa, ru, ro, ri, rē, ra.

Révai Miklós tatai (Komárom-Esztergom megye) gróf által 1803-ban kiadott *Alphabetum Hunno-Scythicum, Siculicum*.

A Róma melletti Campagna mezején talált szkíta baltatok rajza, kora kb. 3000 év. Sajnos az eredeti tok megsemmisült a II. Világháborúban, amikor is a jezsuita múzeumot, ahol tárolták, bombatalálat érte. Felirata: „Szépen ékesít, üt is, ró is”.²¹

Könyves Kálmán gyógyító amulett-gyűrűje.

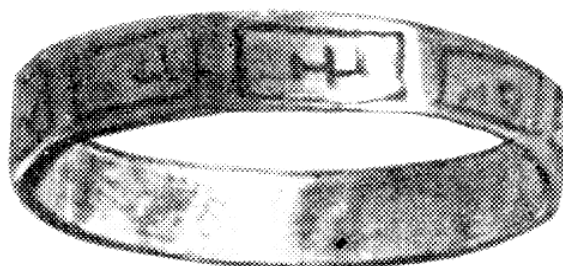
²¹ Latin feliratként értelmezi: Záhonyi i. m. – A szerk.

A **Battonyán** (Békés megye) 1910-ben talált VIII. századi rovásírásos gyűrű. **Mag István** telkén (régén Ságvári u. 20.) egy lovas tömegsír feltárása során került elő. Átmérője kb. 23 mm, súlya 6,9 gramm.

Az **Esztergomban** (Komárom-Esztergom megye) talált XIV. századi rovásírásos pecsétgyűrű. Átmérője kb. 22 mm, jelenleg az esztergomi Balassa Bálint Múzeumban található.

 H A O W A U V A H < 4 U I V 7 C I

Senyei József telkén, kútásás közben találták ezt a XIV. századi elektron gyűrűt, a **Hódmezővásárhelyhez** tartozó **Kenyereér** (Csongrád megye) pusztán. Átmérője 21 mm, vastagsága 1 mm. A véset szövege: „Édes nemes jó kis uram Gyóni Rüasz”.

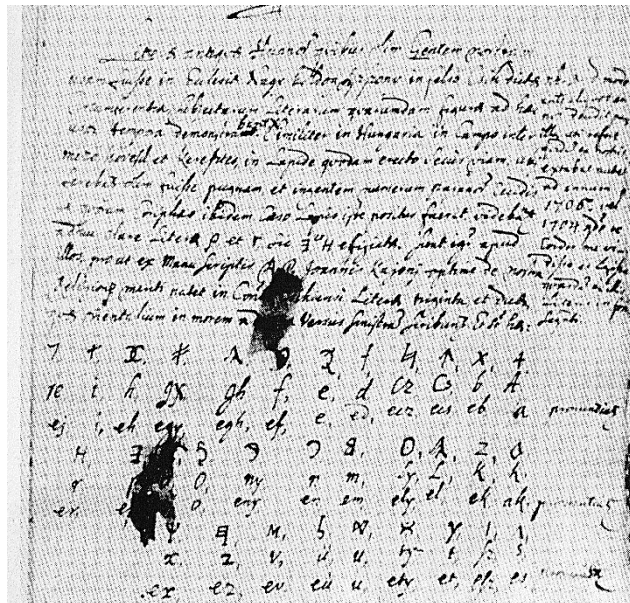

A **Berekböszörményen** (Hajdú-Bihar megye) talált Árpád-kori gyűrű. Köriratában egy szójelekkel írt ősvallási imádságszöveggel, középen pedig egy kettőskereszttel.

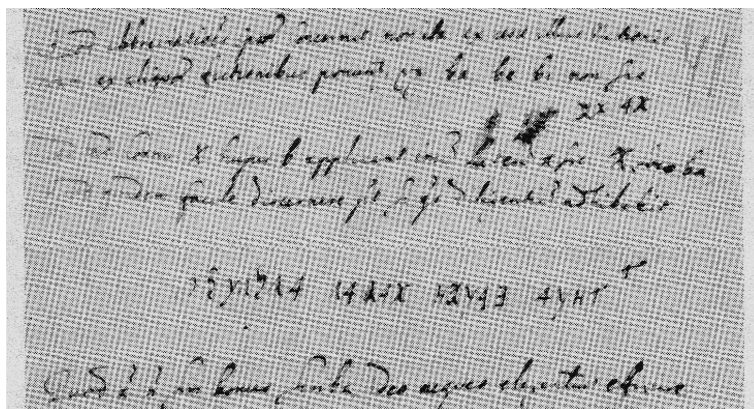

1 1 X 14 X 8 1 1 4 4 Y
 G aK B aKA B M aK CS A@ T

A szeghalmi (Békés megye) gyűrű vésete.

Levéltári feljegyzés Mezőkeresztes (BAZ megye) határában, az 1594-es csata emlékére felállított emlékkőről. A másolat 1730 körül készült. (Az emlékkő azóta már sajnos eltűnt.)

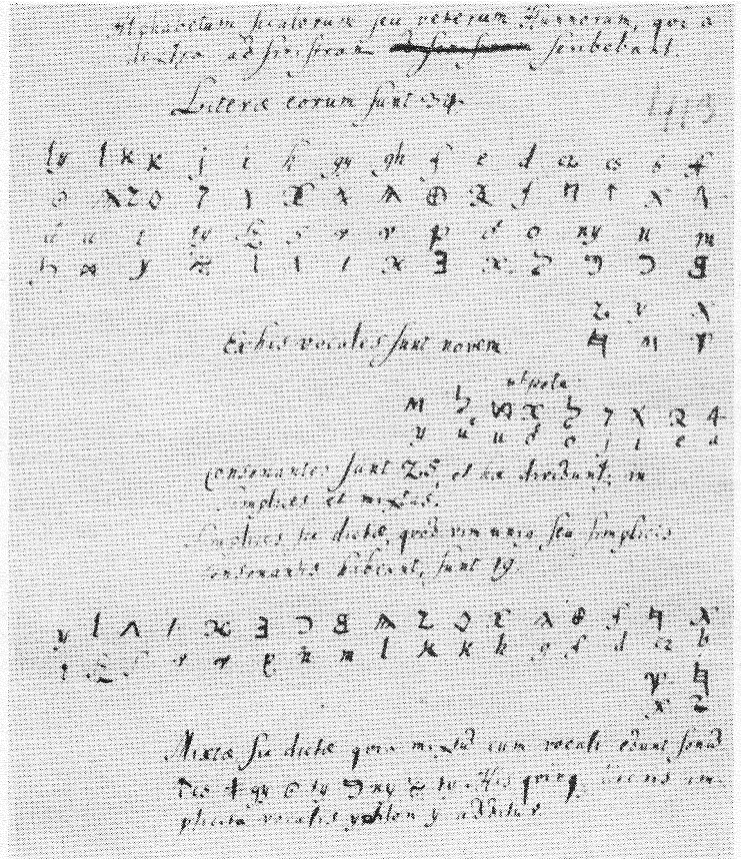
Halas Ágoston atya egyszerű feljegyzése: „Írta pater Halas Ágoston”

4	A	Λ	G	∩	N	I	SZ
4	A	Λ	GY	∩	NY	Y	T
X	B	∩	H	∩	O	X	TY
↑	C	∩	i	∩	∩	∩	U
∩	CS	∩	J	∩	∩	∩	Ú
X	D	∩	K	∩	∩	∩	Ü
∩	E	∩	L	∩	∩	∩	V
∩	É	∩	LY	∩	∩	∩	Z
∩	F	∩	M	∩	∩	∩	ZS

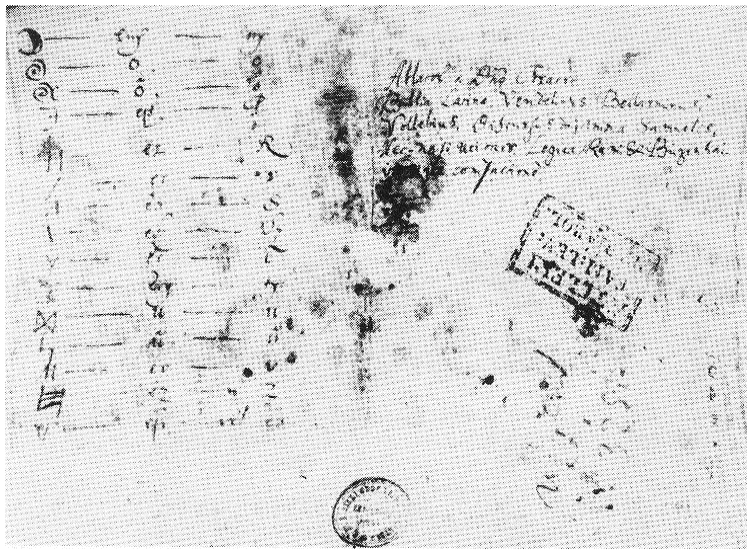
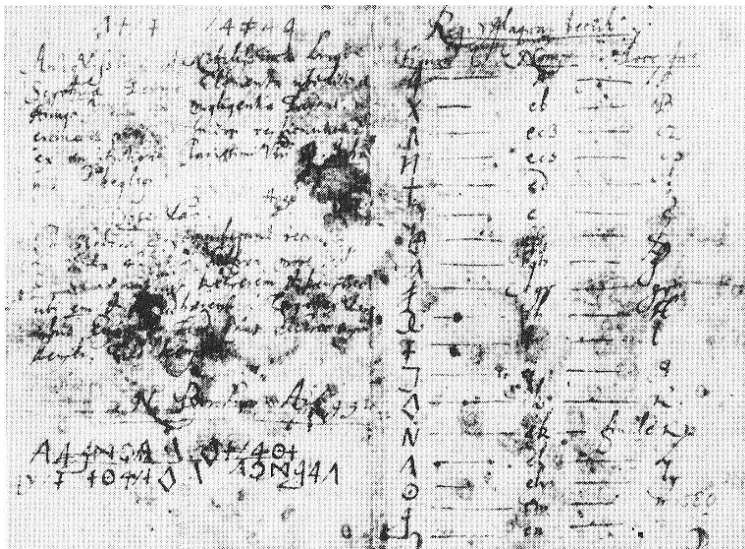
Az 1220-ban Köttöny és Kubiláj által egyszerűsített rovás ABC, Paál Zoltán Arvisura (Igazszólás) című műve szerint.

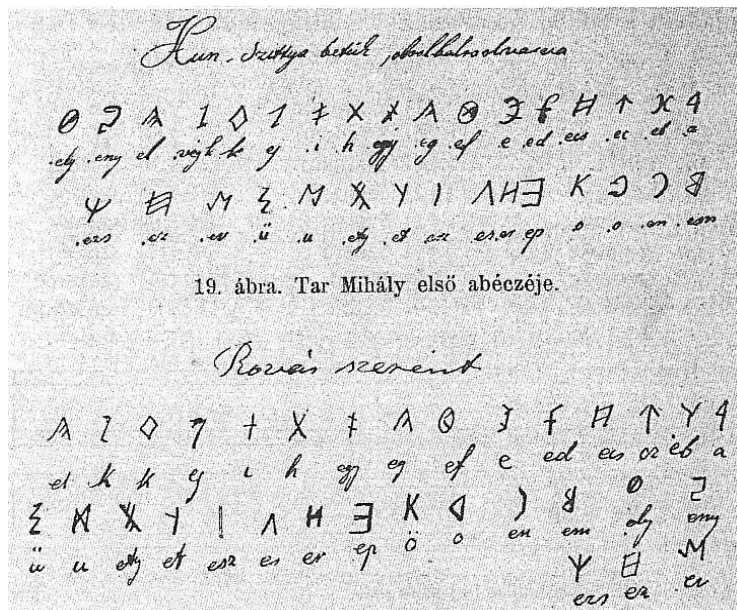
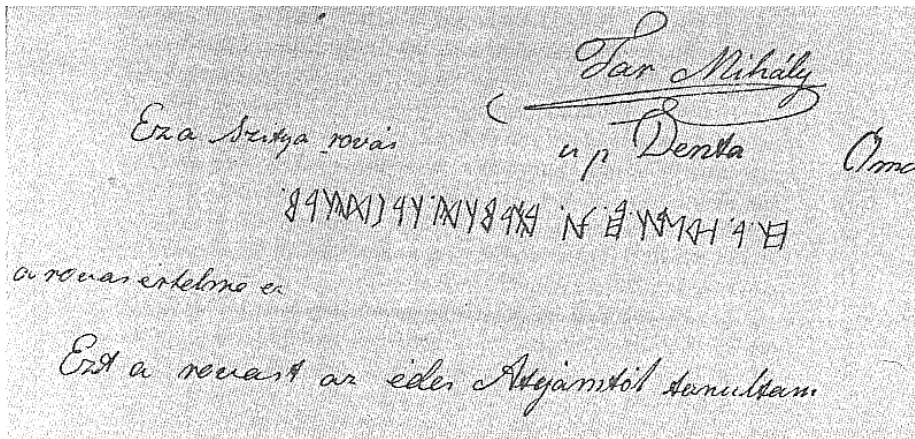
A **Komárom** (Komárom-Esztergom megye) mellett, 1903 előtt talált rovásírásos lándzsa. Hossza 495 mm, ebből 139 mm a nyélbemenet, amin a felirat található. **Friedrich Klára** megfejtése szerint: „Erős a sas, sebes, tör sisakot szét szerte, tör, nyes, szé(t)szakaszt szerte, leránt.”

„A székelyek, azaz a régi hunok ábécéje, akik jobbról balra írtak” kezdetű levéltári másolat (1730. körül). Szerzője, sajnos ismeretlen.

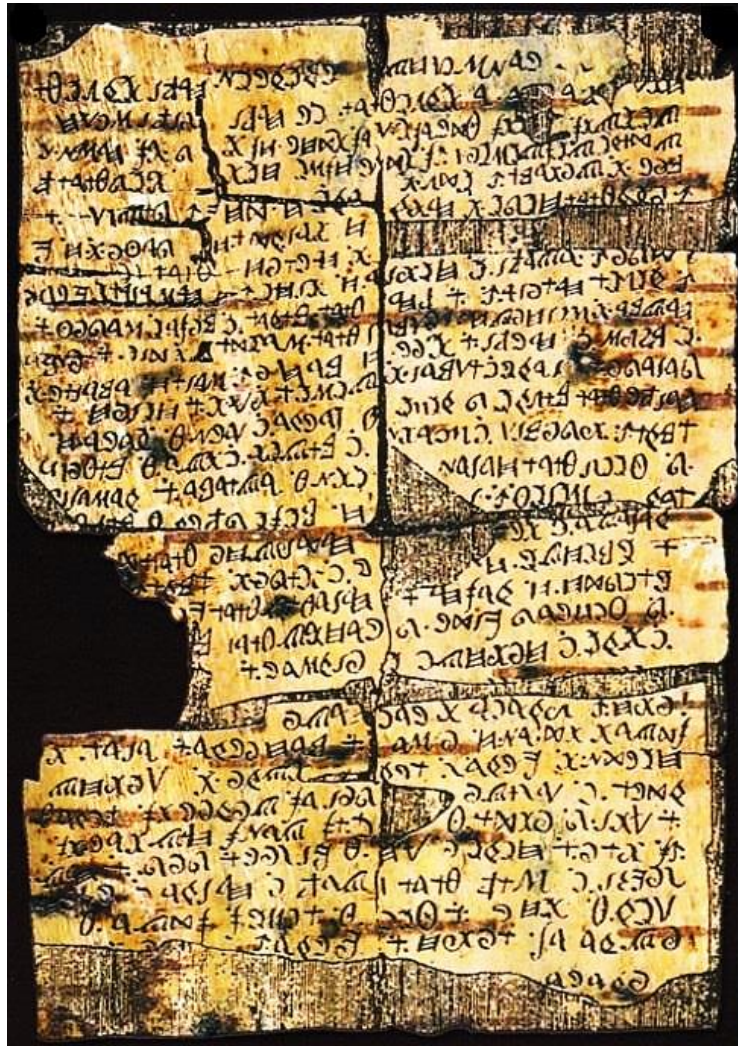

Szentkirályi Sámuel, bethlenszentmihályi (Fehér megye) református lelkipásztor ABC-je a Teleki levéltárból (1730 körül).

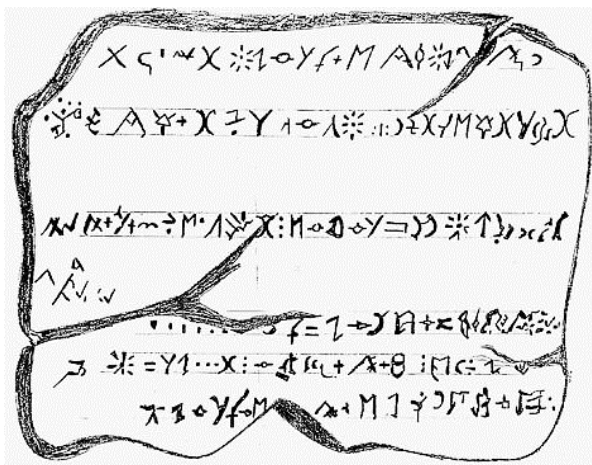

19. ábra. Tar Mihály első abécéje.

Tar Mihály egysoros felirata és ABC-i 1902-ből. Az írásgyakorlat rengeteg ligatúrát tartalmaz. Szövege: „eZT A RO VÁST AZ éDeS ATYÁMTÓL TANULTAM”

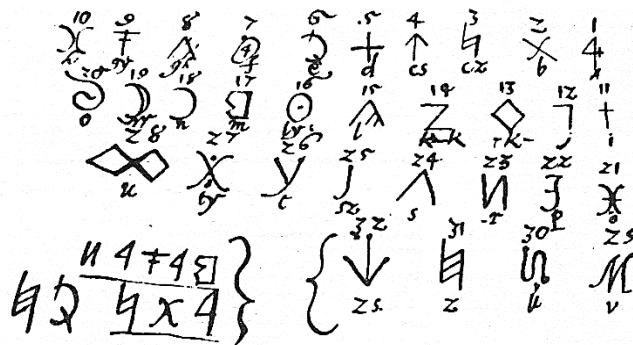
A nyírfakéregre írt, **Stubnyán** (Túróc megye) talált, ún. *Túróci fakönyv* (1809-40). **Cherven Tamás** besztercebányai kanonok akadt rá 1839-ben. Mindössze egyetlen lapból áll. A nyolc hüvelyk hosszú, öt hüvelyk (kb. 12,5 cm) széles nyírfakéregre tollal, koromfekete tintával írtak – 127 név található rajta.

Tászkövető (Gyergyói-havasok, 1013 m) több száz rovás-feliratos kövéből kettő, átlagos méretük 180x40cm. 1913-ban a szentgotthárdi **Kémenes Antal** kezdte feljegyezni őket az utókor számára.

4	X	J	H	†	R	Ź	5
a, á	b	c, cz	cs	d	e, ä	e	é
⊗	†	Ź	X	t	Y	N	◇
f	g	gy	h	i	j	k	k, ck
∩	⊙	⊖	∩	∩	∩	∩	∩
l	ly-lj	m	n	ny, nj	o	ó	p
∩	∩	∩	∩	∩	∩	∩	∩
r	s	tz-sz	t	t-ih	ty	u	ú
∩	∩	∩	∩	∩	∩	∩	∩
v	z	ezs	th	n	k	i	j

A **Salgótarján** és **Balassagyarmat** (Nógrád megye) között 955-ben megtelepedett, **Kevevárról** érkezett Gyarmat törzs tárkány ABC-je, az *Arvisura* (Igazszólás) szerint.

Gönczi György *De disciplina ecclesiastica* című művébe írt bele valaki egy ABC-t, 1680 körül. Az 1613-ban megjelent könyv a Magyar Nemzeti Múzeumban található.

1680-1681

ŐSI SZÉKELY A.B.C

a, á = 4	j = 1	r = H
b = X	k = ◇	s = ^
c = †	végk. z	sz =
cs = H	l = ∩	t = Y
d = †	ly = ⊙	ty = X
e, é = Ź	m = ∩	u = ∩
f = ⊗	n = ∩	ü = 4h
g = ^	ny = ∩	v = ∩
gy = ≠	o = ∩	z = ∩
h = X	ó = K, X, †	zs = Y
i = †	p = ∩	

A **székelyudvarhelyi** (Hargita megye) Református Tanítóképző Intézet évkönyvében található *Ősi székely ABC* (1929). **Dr. Lévai Lajos**, az intézet akkori tanára volt az, aki a bejegyzést megejtette.

A Magyar Adorján által lejegyzett magyar ABC, a XX. század elejéről.

Verpeléti Kiss Dezső Ex Libris-ei (1933. és 1932.)

A Miskolci Verpeléti újabb két Ex Libris-e. 1935-ből

A székely rovásban N q, ebből N vagy IN - X. Hozvanja q&M.
 Mincsen a SSKYU szóban, és a magyarsági Kúttány síremléken a KINISZ-
 Tündér Ilona túláin az Y - H - hosszú I / Ylona, Ydua / S - Y

As ű betűnek ez a sugaras jel az eredeti formája. Magfoleaték, és
 a felezett alakokból fejlődött ki a körformájú klak. Volt X formájú ű
 X - X X X X / rövid ű. As U betűnek a fennkerbitett forma az
 egyéni változata. As U betű az U-ból lett, az U viszont a Y-ból.

As ű = hosszú ű

Y Ilyen formájú I-vel
 még nem találkozunk. Tu-
 lán két betű összerövé?

a = 4	l = †	t = Y
á = 4	j = Y	ty = X
b = X	k = O	u = M
c = 4	l = M	v = M
cs = H	m = M	z = M
d = Y	n = C	zs = Y
e = X	ny = D	ő = K
é = X	o = †	ü = H
f = O	p = E	ly = O
g = M	r = N	ó = †
gy = †	s = A	ö = K
h = X	sz =	í = Y
		ú = X

Coada,
 Kubijs,
 Köten,
 Hujgur,
 Póga,
 Orda
 3 betűvel
 módosított
 rovásban
 38 betűvel.

A székely ű = X X ; a székely ű = X X ; ű = X X
 itilind E = 4 / fokozott

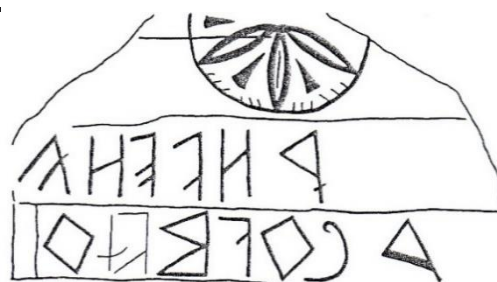
Paál Zoltán feljegyzése egyes írásváltozatokról az *Arvisura* (Igazszólás) című művében.

A **homoródkarácsonyfalvai** (Udvarhely megye) unitárius templom, másik rovásfelirata a torony II. emeletén található, az északi ablak szemöldökkövén. 1944 júliusában fedezte fel **Szöke István** bölcsészhallgató. Keletkezésének idejét 1495-re teszik. A jobboldali kép fejjel lefelé, az eredeti helyzetben van!

Z	O	T	†	X	†	A	⊗	S	X	†	H	†	X	†	A
k	k	j	i	h	gy	g	†	e	e	d	cs	c	b	a	a
Y	†	M	†	X	†	Y	I	A	H	†	†	†	D	†	A
z	a	r	ü	u	ty	t	sz	s	r	p	ö	o	ny	m	ly

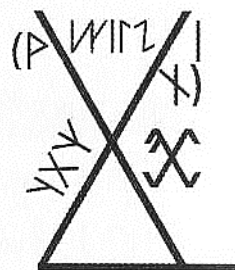
Magyar Adorján, 1915 előtt lejegyzett ABC-je.

Az 1977. március 4-én történt földrengés következtében láthatóvá vált – valószínű – 1526-os rovásfelirat, **Dálnok** község (volt Háromszék, ma Kovászna megye) református templomának falán. A nyugati oldalon, mintegy 4,5 m magasságban 5 jel került elő. Az 1978 telén történt javítások közben, még 3 jel, illetve a fölötté levő sor is előkerült. A feliratot **Mike Bálint** helyi református lelkész és **Kónya Ádám** fedezték fel. Sajnos szövege, még a mai napig tisztázatlan.

	A	Θ	Α	Α	Α	Α	Α	Α	Α
	1. Az	2. Thule	3. országnak	4. Históriaja					
8	Α	Α	Α	Α	Α	Α	Α	Α	Α
5. megtaláltatik	6. az	7. Kispeb	8. Mivebäe	9. Vatika-					
4	Α	Α	Α	Α	Α	Α	Α	Α	Α
a	10. és	11. Sagakba	12. leirtba	13. magyariakval					
Α	Α	Α	Α	Α	Α	Α	Α	Α	Α
14. rokon	15. varingar	16. harcosok	17. akik	18. ruszenok					
Α	Α	Α	Α	Α	Α	Α	Α	Α	Α
19. nyelvín	20. vengernek	21. nevezetntk	22. vala						
Α	Α	Α	Α	Α	Α	Α	Α	Α	Α
23. Hoiikon	24. eliutanak	25. Indiaknak	26. ui	27. reszino					
Α	Α	Α	Α	Α	Α	Α	Α	Α	Α
28. mit	29. is	30. utob	31. Amerika	32. orszagynak	33. neveznek				

Paál Zoltán rovásmásolata az *Arvisura* (Igazszólás) szerint. Az eredetét a **Kijevi** Szent Illés Székesegyházban uruki hitű szerzetesek másolták. Az **Oleg** viking vezérhez csatlakozott Gyarmat törzsről lehet benne szó, akik később, 955-ben a **Nagyszombat** (Pozsony megye) és **Nyitra** (Nyitra megye) közt lakó úzokhoz települtek át, de a nagy vállalkozás emléke fennmaradt.

Az 1984 nyarán **Pécsett** (Baranya megye), a Jókai utcában végzett közműfelújítás közben talált, 76x60 mm-es sírkő. Az **Abaligeten** élt apácák így állítottak emléket társaiknak. Egyébként ezt a ligatúrát cseréptöredékeken is megtalálták **Tordoson**. Az „UNK” jele pedig a *Nikolsburgi ABC*-ben is megtalálható. Szövege a következő: „Aba szenti vagyunk, aki Eszter, Anna, Erzsébet”. Az „Aba” Aba-ligetre utal, de lehet, hogy az „Atya szentjei”, vagyis „apácák” értelmű. A XIII. század második feléből származó kő, jelenleg a pécsi Janus Pannoniusz Múzeumban található.

A: H A C : # 9 : 8 K I 4 0 T 3
 3 H C 0 3 Y T : A G : # 4 :
 : 9 6 4 # 4 / : 9 : 9 : # 5 :
 - T T 9 # 4 0 : + 0 + 4 0 X
 H 0 0 0 9 : Y + 4 3 T : 4 X A
 - H 3 # : Y Y K 4 4 I K T 4 3 :
 4 7 4 : + 0 3 0 : Y 3 3 3 0 3 8
 Y 3 M 3 0 : 9 + H 4 8 : 8 0 4
 - 0 9 + H 4 8 : 0 C : A C : 7 4 0
 0 F E : D : C : B 4 H 4 9 C :
 3 M 3 0 : 8 5 A 5 0 : 0 4
 ! M T 0 : 0 3 7 3 7 : + 0 7
 . 0 3 8 9 : 6 4 7 : # 4 M 9

 - 0 T 0 : H 3 X 8 3 : # 4 : 4 0 2
 A 3 8 : 7 7 9 Y M 8 : # 4 0 : 4 7
 # 4 M : 9 6 4 : # 5 0
 . 0 3 8 9
 8 2 0 9 3 9 1 9 M 9 : # H K #

György Éva fogadalma Máriához, amelyben házasságot kér, cserébe elsőszülött gyermekét ajánlja fel a Magasságos Szűznek. Nagy buzgalmában – hogy kövesse az ősi írás szabályait – még a dátum arab számait is fordítva írta!

Tárkányok rovás számzása, tárkányok részére.

Órdoosz		Buda	
Matyó - Maútun		Buda - Nekesse	
/ 1	* 100	1	* 1.000
// 2	** 200	2	** 2.000
/// 3	*** 300	3	*** 3.000
//// 4	**** 400	4	**** 4.000
V 5	* 500	V 5	* 5.000
VI 6	** 600	VI 6	** 6.000
VII 7	*** 700	VII 7	*** 7.000
VIII 8	**** 800	VIII 8	**** 8.000
VIII 9	* 900	VIII 9	* 9.000
X 10	** 1.000	X 10	** 9.000
XX 20	*** 4000	XX 20	*** 10.000
XXX 30	* 5000	XXX 30	* azaz 1 tyumen
XXXX 40	** 9.000	XXXX 40	** 11.000
* 50	*** 10.000	* 50	*** 12.000
** 60	* 10.000	** 60	* 13.000
** 70	* azaz 1 tyumen	** 70	* 14.000
*** 80	* 100 tyumen	*** 80	* 14.000
*** 90	* azaz 1.000.000	*** 90	* 14.000
* 100	* 100	* 100	* 10 tyumen
	* 200	* 200	* 50 tyumen
	* 300	* 300	* 100 tyumen
	* 400	* 400	* azaz 1 millió 16
	* 500	* 500	* vagy on

Ezen számrendszer csak a tárkányok használták, a sámánok soha nem vették be. Az avar uralom alatt azonban a bábok előszeretettel alkalmazták. Paldó-tyűld écsai előtt ismeretes volt, de az Öreges-Tanácsa nem ismerte el.

Paál Zoltán feljegyzése a tárkányok számaival az *Arvisura* (Igazszólás) című művében.

Az **Enlaka** (Udvarhely megye) községében található unitárius templom mennyezetének, az orgona fölötti híres részlete, 1668-ból. Jól láthatók a kazetta sarkaiban a „*Jelek, szimbólumok, szimbolika*” fejezetben tárgyalt, stilizált tulipánok. Mint már említettem, „Egyisten” jelentéssel bírnak, ezzel is – mintegy – megerősítve a kazetta ős-magyar feliratát:

„eGY AZ ISTEN,
GEORGYIUS MUSNAI DIAaKON”.

A feliratot először **Orbán Balázs** fedezte fel 1864-ben.

Ordo	Potestas	Nomen	Figura	Ordo	Potestas	Nomen	Figura
1.	a	a	4	17.	m	em	1
2.	b	eb	X	18.	n	en	3
3.	c	etz	h	19.	ny	eny	9
4.	ts	ets	↑ 4	20.	o	o	0
5.	d	ed	+	21.	ó	eó	X
6.	e	e	♀ ♀	22.	p	ep	7
7.	f	ef	⊕	23.	r	er	H
8.	gh	egh	^	24.	β	es	Λ
9.	gy	egy	=	25.	sch	esch	v
10.	h	ah	ξ	26.	s	es	l
11.	i	i	γ	27.	t	et	y
12.	j	ej	γ	28.	ty	ety	*
13.	k	ek	◇	29.	v	ev	∞
14.	k	ak	<	30.	ü	üv	M
15.	l	el	^	31.	u	ov	H
16.	ly	ely	0	32.	z	ez	B

Portsalmi András kolozsvári esperes, a **gyulafehérvári** (Alsó-Fehér megye) református kollégium rektorának, 1655-ben megjelent kéziratos könyvébe – ismeretlen szerző által – bejegyzett sáfár ABC.

Egy az I. Világháború után, az 1920–30-as években készült cserkészbicska, nyelén az ősi magyar írás ABC-jével. Nagyon szép emléke a háború után éledező nemzeti öntudatnak. Néhány igen érdekes megoldás szerepel rajta – lásd Á, B, D, E-É, F, LY, NY, O, Ö, Q, Ü, W, Z-ZS, Y.

X	#	Λ	⊖	Σ	†	H	↑	X	9
eH	eSY	eS	eF	E,E'	eD	eCS	eC	eB	AA
∩	D	∩	8	0	Λ	∩	◇	∩	†
o,o'	eNY	eN	eM	eLY	eL	eK	eK	eZ	!'
M	X	X	Y	I	λ	Λ	H	∩	∩
u,u'	eTY	eTY	eT	eZ	as	eS	eR	eP	o,o'
Fontosabb jelváltozatok:									
-	X	∩	⊖	Σ	:	Y	∩	M	H
eR	o	eH	eF	E'	eS	eZ	eZ	eV	u,u'
"szófejek":									
:	T	∩	Z	M	K	∩	T	Σ	4
∩	MNT	eSP	u	o	o	o'	Y	E'	K
A hosszú magh-ik jelképre ajánlott jelváltozatok:									
.	X	X	V	X	V				
∩	100J	100	50	10	5	4	3	2	1

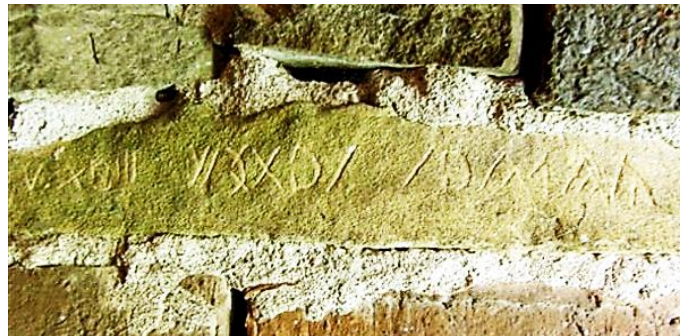
A **Telegdi János**-féle, széles körben elterjedt és igen népszerű székely-magyar betű- és számsorának átírata.

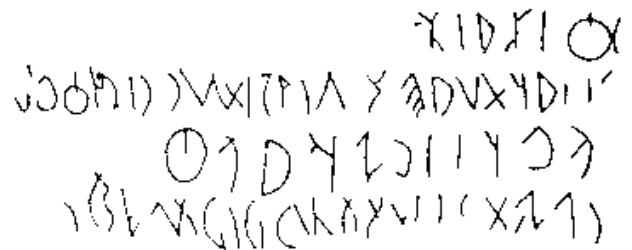
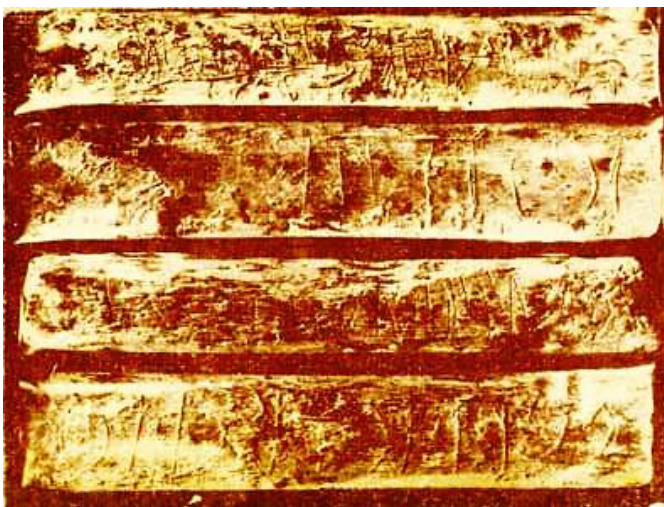
Az 1431-ben készült téglafelirat **Székelyderzsen**. A templom gótikus ablaknyílásában fedezte fel a téglát 1929-ben **Balázs András** esperes. Az unitárius templom feliratát még a kiegészítés előtt karcolták a téglába: SZentMiKLÓSi aNTI aZ PaP.

A **Foktón** (Bács-Kiskun megye) véletlenül beépített rovás feliratos tégl, ligatúrával.

A **nyárádszentlászlói** (Maros megye) református templom magyar nyelvű felirata, szintén egy téglába karcolva: Geligói Róbert.

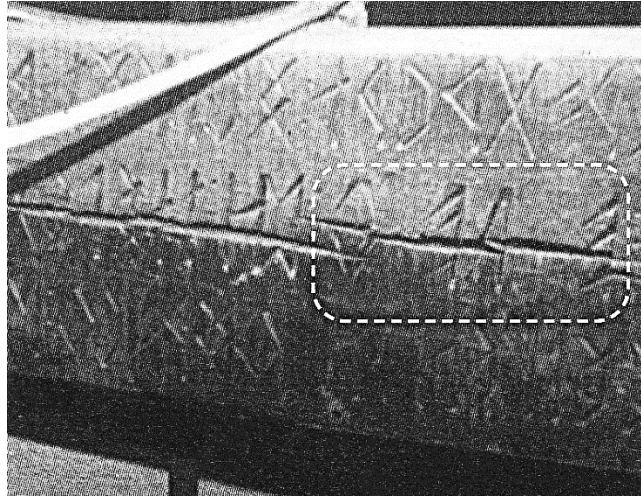
Az 1983. április 2-án, a **Szarvas** (Békés megye) melletti avar temető feltárásakor **Juhász Irén** régész nő által talált tűtartó. A juh lábszárcsontból készült tűtartó 65 mm hosszú, oldalai kb. 10 mm szélesek. A felirat mikroszkopikus vizsgálat utáni rajza jobbra. Korát a VIII. század elejére teszik. Szövege **Vékony Gábor** szerint:

Üngür üzönek ímé a vas
 Tű tevődjön, üzzön
 Tű, tű, szúró, bökő, varró
 Fesesz eléje, szal(aszd)

 Üngür ne egyen
 Úzd el, emészd el őt, én Istenem.

Az eredeti tűtartó képe és a használati mód rekonstruált rajza.

A **tetemvári** református deszkatemplom (Miskolc, BAZ megye) rovásírásos padsora. Sajnos 1997. december 4. hajnalán egy tűzvészben megsemmisült. A padokon található 285 jelből 22 ligatúra volt.

A **Nagyszentmiklóson** (volt Torontál, most Temes megye) 1790-ben talált rovásírásos fedelmi készlet (a fejedelemasszonyé felirat nélküli!) A 23 darabos aranykincs egy parasztház udvarán került elő, az **Aranka** patak part-járól. Görög kereskedők vásárolták meg, de a **Habsburg** császár (**I. Ferenc**) megszerezte és mai napig is a **bécsi** Kunsthistorisches Museumban őrzik. A feliratokat **Baráth Tibor** megfejtése alapján közlöm.

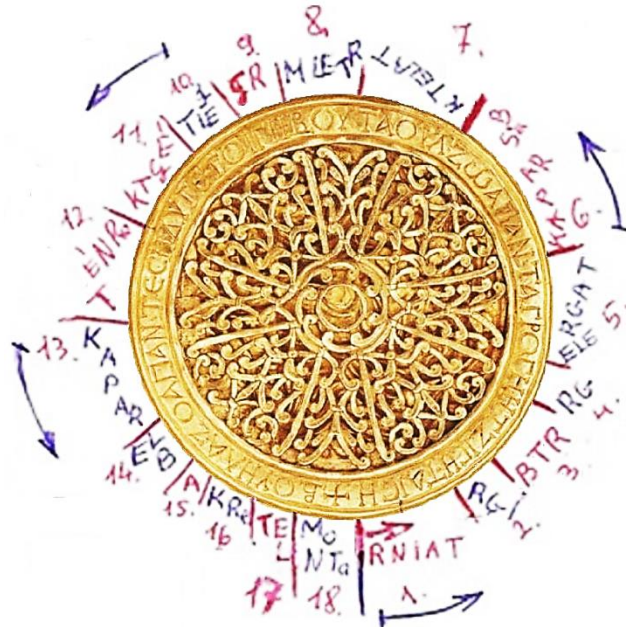

Az ivóköp, és a szájánál levő felirat.

A fedelmi tálca írott része:

„a DíSZeN íRT iRán hONi RoKoNoK ELat (állat) NeF(V)eKel ÉLTek, ELőNY F(V)óIT”
A díszítés képírásának megfejtésével most nem foglalkoznék, de az is olvasható!

1. iRaNIAT = Irániak
2. RéGi
3. BeTüRe
4. a RéGi
5. ELöReGAT = előregült
6. KAPARásáBul
7. KiTELÁIT
8. érTeLeM
9. RéG e
10. JELeT
11. ÉGeTtéK
12. iRÁNÉT
13. KAPAR(ták)
14. ELöBb
15. A
16. KőRe
17. eTELe
18. MoNdTa

Összeolvasva: „Irániak (úrthoniak) régi betűire, a rég előregült kaparás-ból kitalált értelem. Rég e jelet égették. **Iránét** előbb köre kaparták. **Etele** (Attila a hun király?) mondta.”

BOYDA

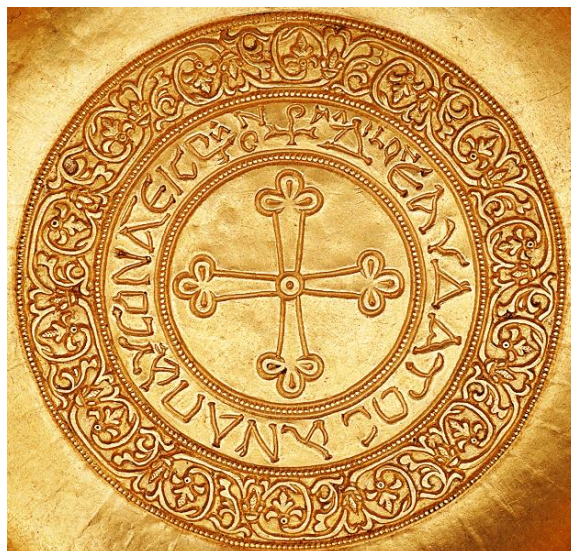
A díszítés és a szöveg a nyeles tálka alján található. De a tálkán felül is van egy felirat, ami a tálka képe alatt látható.

Ε Ο Β Ψ · Ε Κ Σ Η

Az egyik szilke írott pereme (a csattól balra, a peremdíszítés alatt.) Szövege a jobbra.

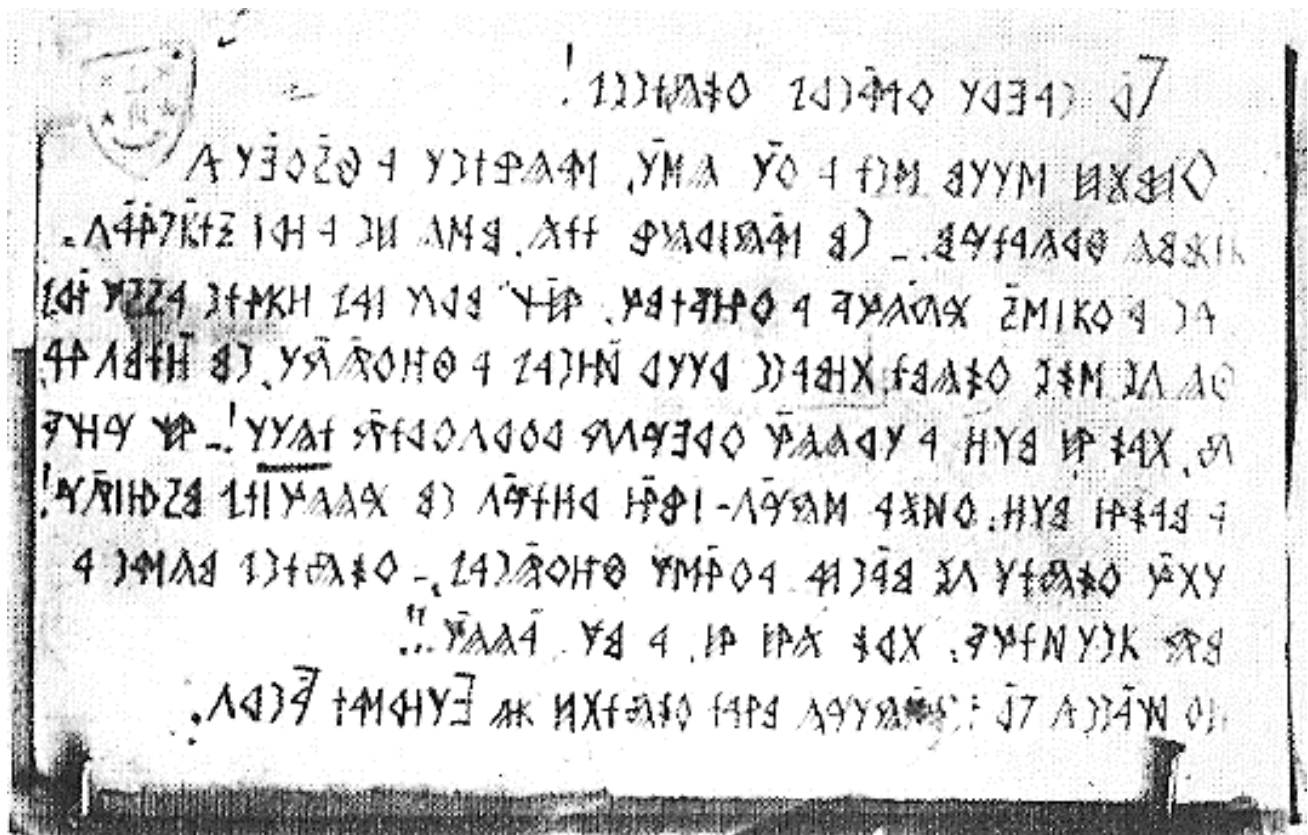
Ez a felirat fordul elő a legsűrűbben, öt edényen is megtalálható, többek között a két kehely talpán is: „(az) aRaNY éKET IZSáK huN CSiNáLTa”

A tányérka közepének szövege. Az olvasása a fent található kampós keresztől indul és jobbról-balra (az óramutató járásával szemben) tart.

„Negyedik hun király (**Oktár**) Ku+tya+úr országa. Örök jogon vette barátoktól. Pontiak, **Ister** vidékiek, (**Pontusiak, Duna vidékiek**) **Uraliak**, Tatárok ura.”

A Nagyszentmiklósi Kincs feliratainak és ábráinak megfejtéséről bővebbet a Rovásoldal 26–36. cikkeiből tudhatsz meg (lásd *Ajánlott weboldalak* c. rész).

Petrovai János levele **Tar Mihály**hoz (1903), miután **Herman Ottó** és **Sebestyén Gyula** plágiummal vádolta meg. A levelet **Forrai Sándor** mentette meg az utókor számára.

Szövege a következő:

„JÓ NAPOT KeVÁNOK KeGYeLMeDNEK!

KeZeMHeZ VeTTeM (M)VIND A KÉT LeVelÉT, VALAMINT A FÉNYKéPeT IS

ÖRÖMMeL FOGADTAM. NeM VÁ LASZOLT AM eDDIG, MIVeL eZeN A ROSZ ÜDŐJÁRÁS-
BAN A KÖSZVéNY HA SOGAT JA A KAR JAIMAT. AZeRT MOST CSAK RÖVIDeN ANNYIT ÍROK,

FeL SE VeGYe KeGYeLMeD HeRMANN OTTÓ ÚRNAK A FIRKÁLÁSÁT. NeM érDeMeS ARrA

SeM, HAGY AZ eMBer A TOLLÁT KOPTASSA OKOSKODÁSA (F)DeLeTT! AZT TA RT JA
A MAGYAR eMBer: KUTYA UGAT ÁS – SZAMiÁR ORDÍTÁS NeM HALLATSZIK MeNYORSZÁG BA!

TeHÁT KeGYeLMeDeT SE (B)MÁNCSA AKÁRV(M)IT FIRKÁLNAK, – KeGYeLMeDNeK MeGVAN A
MAGA ÖNTUDAT JA, HOGY IG AZ AZ, A MIT ÁLLÍT!!

eZeK UTÁNN IS JÓ INDÚLATTAL MARAD KeGYeLMeDHeZ ÖReG PETRO VAI
JÁNOS”

A betűkészlet már eléggé torzult, de azért jól olvasható. Ötletes ligatúrák vannak benne, de pl. az „**1**” (AK) jelét szóvégi K-ként használja. Az „E” magánhangzót módszeresen ugratja – de az „A”-t csak egy helyen: ötödik sor „FIRKÁLÁSÁT” –, holott több helyen megtehetné más hanggal is (pl. kívánok, fogadtam, stb)! Két mássalhangzó ugratás is van benne: a második sor „LeVelÉT” második „**1**” (L) betűjét ugratja – de lehet, hogy csak kimaradt. Az ötödik sor végén az „ARrA” egyik „**1**” betűjét ugratja, így lehetőség nyílik a szó egy ligatúrába való összevonására.

A második és a nyolcadik sorban a „**1**” (V) betű, a hatodik sorban „**+**” (D) betű és a nyolcadik sorban az „**1**” (M) betű csak elírás, de azt jeleztem is. Ezek a tévesztések is csak a latin betűkhöz való hasonlóság – ill. a ritka használat – miatt fordulhattak elő.

A következőkben két **Tordoson** talált fekete korongot vagy mesterség-gyűrűt mutatok be. Koruk kb. 7500 év és írást valamint piktogramokat is tartalmaznak.

A felirat a következő:

„ÁTKÍSÉL(R)i aKiK áD(T)USZNaK (hajóval)”

Tehát nagy valószínűséggel egy révész korongja lehet.

A következő fekete korong felirata is egyértelművé teszi tulajdonosa mesterségét.

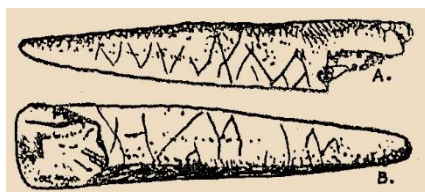
A korong szövege:

„SAS úR AKi (házakat épít) MEG”

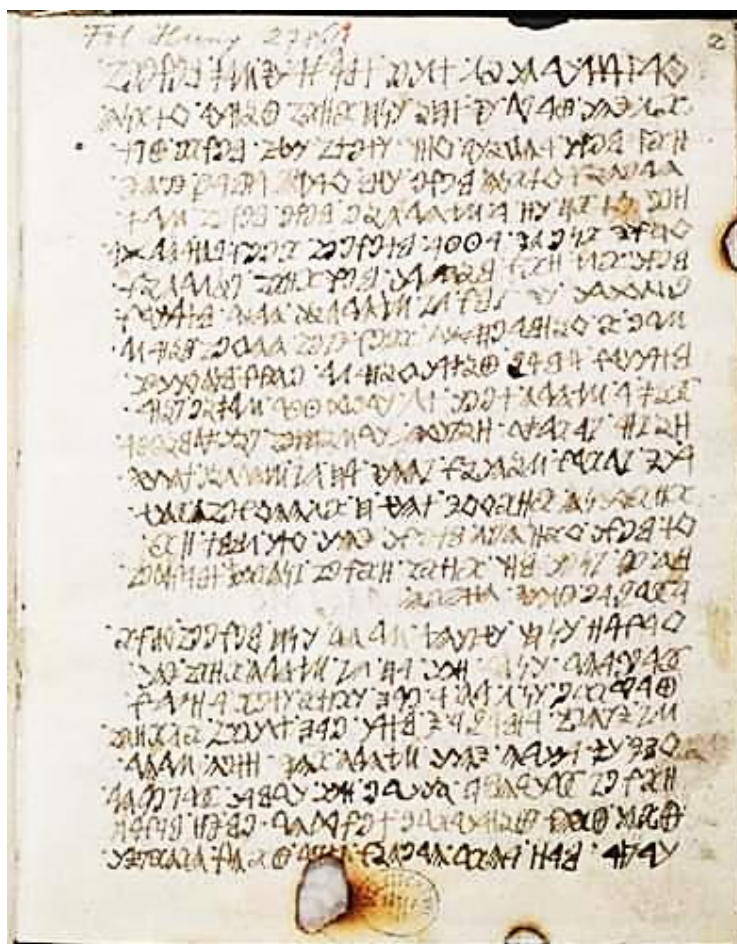
(Szembeszökő a hasonlóság a **Gallia**-i korongokkal!)

Az **orgondaszentmiklósi** övcsat képe. A XIII–XIV. századi kun rovásemléken valószínűleg vallási „mondóka” olvasható. Jelenleg, a **szolnoki** múzeumban látható.

A **bajóti** (Komárom-Esztergom megye) pálcavég a **Kárpát-medence** legrégebbi írott emléke. Nagyjából 30.000 éves és a **Jankovich barlangban** találták a századelőn, ami **Bajót** határában, az **Öregkő** csúcsa alatt nyílik és észak felé néz.

A **szegedi** Somogyi Károly Könyvtárban található, 1582-ben **Nürnbergben** kiadott, öt **Cicero**-művet tartalmazó kódex, amelynek betétlapjain jelentős mennyiségű, rovás-szöveg található.

Æ alcmoy	χ inthalech
ʒ becach.	ʒ thoctmor
π cathy.	9 azachot. p.r.
ʒ delfoy	ϕ inchoy;
ʒ effochy	ʒ .zorthyebuy
Ⓐ fozochy	EXPLICIT LIBER.
gwerphoy	aethici·philosophi·
ho hœbmj	chosmo·grapi·natio
ʒ iofichy	ne·schritica·nobite
ʒ kacchý	prosapia·parentū
ʒ lahfý	abeo·enias·echicaphi
ʒ malachý	Losophia·areliquis
ʒ nabelech	sapientibus
ʒ ozæby	ORIGINEM TRAXIT;
ʒ chorizech.	<i>2. Höfken-Müller Handschrift</i>
ʒ pthirín	philosophus & gestus
ʒ seclachý	germaniae maxime

Ætichus eléggé leromlott betűsora Kr. u. 650-ből. A betűk hangértékét a melléjük írt szó kezdetével próbálja visszaadni. Érdekes, hogy itt is az „A” egy nagyon ősi formájával találkozhatunk.

Barátosi Lénárth Lajos szenzációhajhász ABC-je. Mint a képen is látható, állítólag a **kijevi** múzeumból származik (1941). Később, amikor 1943-ban a nyomódúc is előkerült (alábbi kép) – megintcsak állítólag – egy lámakolostorból, kiderült a turpisság, hiszen a jelsor **Tar Mihály** betűin alapul. Mindenesetre ez – véleményem szerint – semmit sem von le a jelsor értékéből.

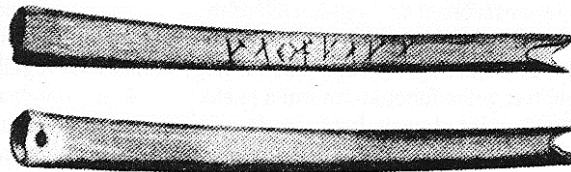

2. Külföldi rovásírásos emlékek

A következőkben néhány rovásírásos emléket mutatok be határainkon kívülről. Nem mindegyiken szerepel magyar felirat, viszont jól látható, hogy ez az ősi ABC mennyire elterjedt volt a régi korokban.

Római oltármaradvány rovásírásos jelekkel.

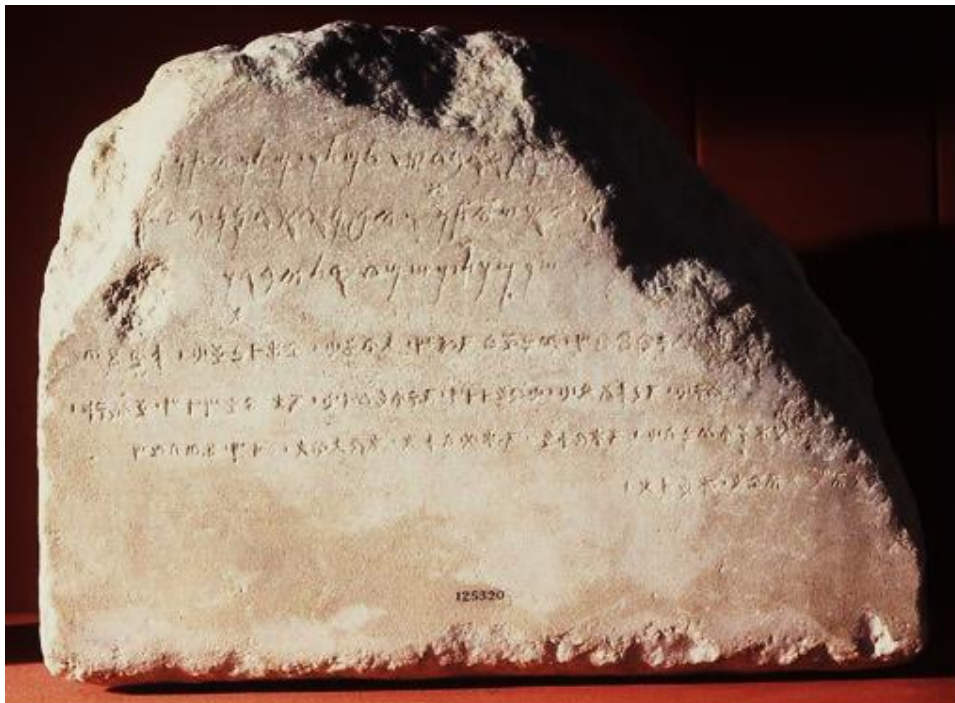
Ezt a 10-15.000 éves résfuvolát **Grotte Cosquer**-ben (Franciaország) találták. Feliratát még nem fejtették meg, de biztos, hogy több ligatúrát is tartalmaz. **Európától Kínáig** rengeteg hasonló fuvola és furulya került elő. (V. ö. **Josef Kleibl: Ádám nyomában** 65. old.)

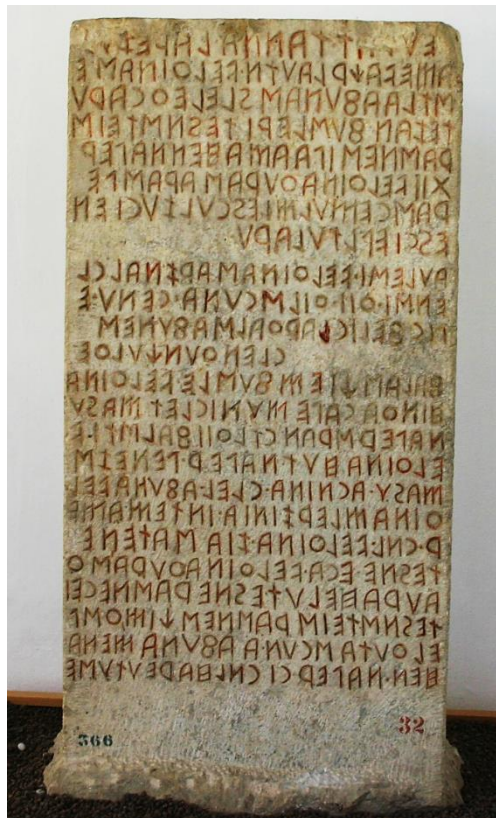
A **Pyrgiből** való (ma Santa Severa, Róma, Olaszország) rovás-írásos aranylapok. A lapok vésetei etruszk és föníciai nyelven, a Kr. e. VI. században keletkeztek. A lapok jelenleg a Római Egyetem Etruskológiai Tanszékén vannak.

A **Maglianoban** (Olaszország, Grosseto) talált, ólomból készült – egyesek szerint – pecsét. Keletkezésének idejét a Kr. e. V. századra teszik. A korong közepén végződő ötsoros spirálban mintegy 70 etruszk szó található. Hátoldala is tartalmaz feliratot, de ott szórványosan helyezkednek el a szavak. Jelenleg a Firenzei Régészeti Múzeumban található.

Az **Idalionból** való (ma Törökország) bilingvis feliratos kőtábla-töredék. A föníciai írás elolvasása segítségével fejtette meg **George Smith** orientalista, a kő másik, kyprosi (Ciprus) nyelvű szövegét. Keletkezésének ideje a Kr. e. IV. század.

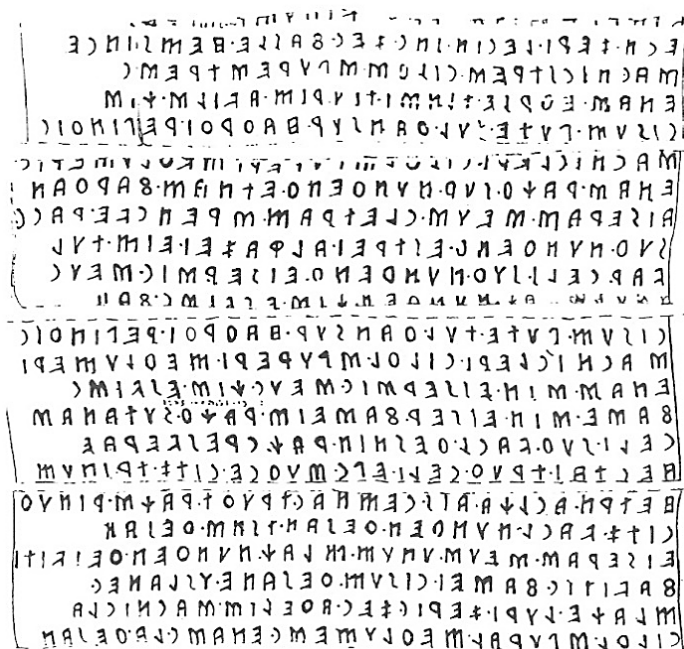

Perugiai Archeológiai Múzeumban (Olaszország, Umbria) őrzött, etruszk véseteket tartalmazó kőoszlop.

Mesa moabita király oszlopa. 1868-ban a **Holt-tenger** környékén bukkantak rá francia utazók. A feliratot azonnal lemásolták és épp az elszállításra készülődtek, amikor az arabok – látva milyen értékes az európaiak számára – tüzet gyújtottak a kő alá, majd a felforrósodott

követ leöntötték hideg vízzel. A negyven darabra robbant követ – a másolat alapján – sikerült restaurálni. Jelenleg a **párizsi** Louvre-ban őrzik.

A **zágrábi** (régén Zágráb vármegye, most Horvát-ország fővárosa) múmiatekeres rovásírásos fáslijainak másolata, a *Scrivere Etrusco* 34. oldalán.

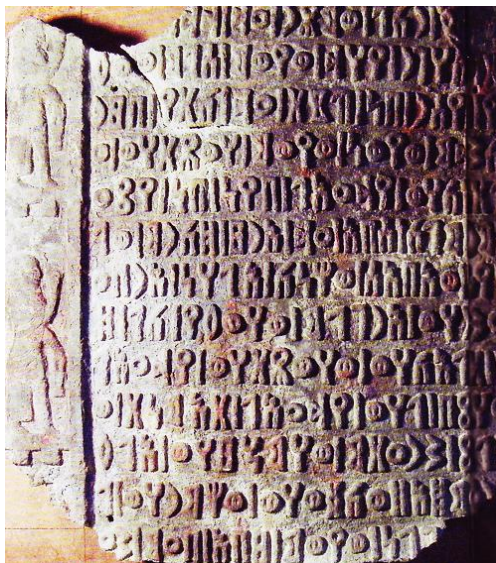

A **zágrábi** múmiatekeres eredeti fáslijainak fényképe (*Liber linteus Zagrabiensis*). 1848-ban az **Osztrák-Magyar Monarchia alexandriai** kancelláriájának horvát hivatalnoka, **Michael Barič** – egyébként amatőr egyiptológus – vásárolt egy szarkofágot, amelyről kiderült, hogy egy valódi múmiát tartalmaz. **Barič** tíz éven át a társalgója sarkában tartotta a szarkofágot és azt mesélte mindenkinek, hogy **I. (Szent) István** hűgának bebalzsamozott testét rejti. Amikor meghalt testvére a Zágrábi Múzeumnak adományozta az értékes leletet, ahol lefejtették a bandázst. Az ott dolgozók megdöbbenésére a fásli egy ismeretlen nyelvű szöveget tartalmazott. **Heinrich Brugsch** megvizsgálta a feliratot és részben görög-rómainak, részben rúnáírásnak tartotta. 1877-ben megemlítette felfedezését **Richard Burton**nek, aki később **Trieszt** konzulja lett. 1878 elején sikerült is tanulmányoznia a leletet, de nem ismerte fel a betűket – pedig ismerte az etruszk írást. Végül is 1890-ben, **Bécsben** tisztázták az írás eredetét.

Az **Etiópiában** talált 14.000 éves oltárkövek.

1. „teSZI eLéJe ISTeNNek Jó úR HáJaT”
2. „ÖNTI KUS ÚR ELIM TESZI FELIT MERI JÓ...”

Az ún. **jeruzsálemi kő**. 2009-ben találták a jeruzsálemi ásatások során. Keletkezésének idejét a szakértők Kr. e. 600-ra teszik. A felirat ugyanazokkal a betűkkel íródott, mint a **Sabai** alabástrom tábla (lásd a következő oldalak). Létezik magyar nyelvű megfejtése is. (Lásd a weben Rovásoldal, 75. sz. alatt.)

A **Saba-i** (Jemen, Marib) alabástrom sztélé **Almaqab** holdistennek ajánlva Kr. e. 700 körül.

Egy lehetséges magyar nyelvű megfejtése:

1 Ma MÁR JoBbaN iMÁD(kozik) aBÚR aBiRÁK.

Ma már jobban imádkozik Habúr Abirák.

2 Nagy KiRÁLy, MaKaRi úRI ōS, aRÁM aKő-Ben

Nagy király, magyar úri ōs, arám aki a kőre van írva. (volt arám törzsünk is)

3 KéT uRa aBi NA Bi Ma uRi ViZÉT

Két uram, Abi (apa) Nabi(nap) Mauri (magyar úr) vizét

4 iSZoM aKi MÉJ ViZÉT JóB aD iNni

iszom, ami mély(-ről jövő kútból való) vizet Jó b ad inni (nektek, nekünk).

5 aKi MÉJ ViZ uRa BálJa ViSeM

Aki mély(-ről jövő) víz ura, Bálja Visem(nek) /értsd: vizemnek./

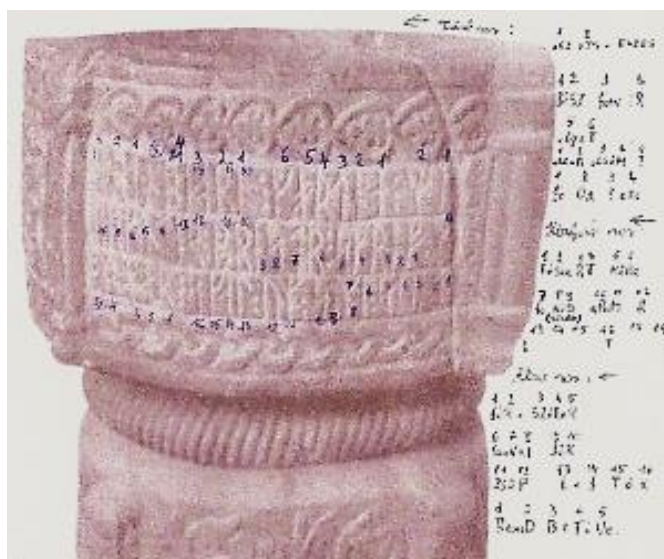
6 ÚR LaKi eBbent MéReK aMi Jó (víz)

Úr laki (lakán a házban) ebből (bent) mérnek ami jó / értsd: A házban kapsz vizet amennyi kell, és a jó ivóvízről van szó/.

7 Kő háZ uRa SzáMoL BeNn.

Kő ház ura számol benn. (A vizet kinn adjuk, benn kell fizetni érte.)

+egy jellel bekerített résszel fejeződik be a szöveg, ami a képrásban jelenti a kőfallal védett házat és kutat, vízlelőhelyet. A jel honurat is jelent, a terület urát.

Egy **Svédországban** talált faragott oszlopfő. A vésetek soronkénti megfejtése a Rovásoldal.hu szerint:

1. „eSZeS DiSZ Jót iR eGYeT eSZeR öCSÉM? Jó ÚR eZ”
2. „FéSZeRT KőRe Jó Kő(ve)D uraM R” (13-18. írásjeleket nem sikerült értelmezni)
3. „Jók a SZéLeK, SZaVaI JóK, ZSÚP LeJTők RenDBeTéVe.”

A következőkben négy – 1924-ben előkerült – agyag vagy kőgyűrűt és egy töredéket mutatok be **Galliából**. Többségüket **Glozelben** (Franciaország) találták, és korukat a francia régészek 14-15.000 évesnek tartják. A gyűrűk gazdái, mintha csak egy udvartartáshoz tartoznának, annak fontosabb szakmáit képviselnék! (Rovásoldal.hu)

Egy ezermester (építészemester) cégére, mesterség-gyűrűje **Galliából**. Felirata a következő:
„eGY úR KeVe, Fát, Köt, DeSZKÁT eGYeSBeVeR”

Ez a gyűrű egy fazekasé volt és egy kérdés található rajta (szinte már reklámszöveg, szlogen). Feliratának olvasata:

„Kő (kell) eGY BeleS, TerMeteS SZeBb FaZeKaT eSZKÁBÁlNI?”

Ezt a gyűrűt egy (fő) vadásznak tulajdonítják. Szerintem viszont egy hentes vagy mészáros mesterség-gyűrűje lehetett. Abból indultam ki, hogy késsel dolgozik és „emsét” (anyadisznót) említ. Vegyesen találunk rajta írást és piktogramokat. Lássuk tehát a korong feliratát:

„BéKÉS ÖZeT, eGY eMSét, Vezér Úrnak késsel én leszúrom”

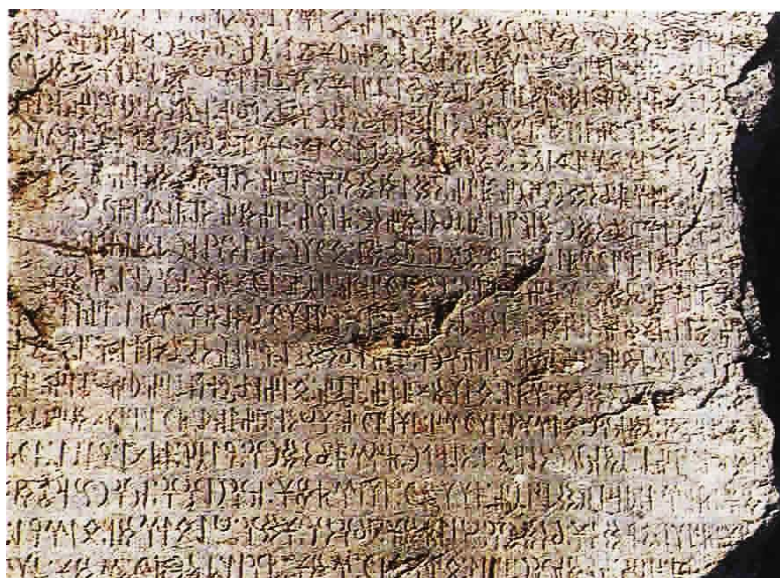
Nagy valószínűséggel egy szakács gyűrűje a következő felirattal:
„eGYél, BeSZeRSZi TaMÁS ÚR”

Egy öntőmesteré ez a gyűrűtöredék:
„...eLSZeL éL BéLA, eGY öNTVéSZeTI B...”
(Itt hívnám fel figyelmeteket a 106-7. oldalon található két **Tordosi** gyűrűre!)

Elteris és **Bilge kagán** kormányzójának, **Tonjokuknak** síremléke, amit 720 körül állítottak fel az **Orchon** mellékfolyója, a **Tula** partján. Az emlékoszlop mind a négy oldalát türk rovásírás borítja. Magyar fordítása megtalálható *A magyarok elődeiről...* c. gyűjtemény 68-75. oldalán.

Bilge kagán sírmléke és annak részlete, amit 734-ben bekövetkezett halála után állítottak az **Orchon** folyó partján, nem messze öccse – **Kül Tegin** – emlékművétől. A két és fél méteres kőoszlop három oldalán türk rovásfelirat található, a negyedik oldalt viszont kínai szöveg borítja. Az emlék-oszlop magyar szövege megtalálható **Györffy György: A magyarok elődeiről...** c. gyűjtemény 68-75. oldalán.

Az **Uruk** környékén talált, lazuritból készült *Blau-táblák* (Kr. e 3100). Felső: 159x15 mm, alsó: 180x43 mm (British Museum, London).

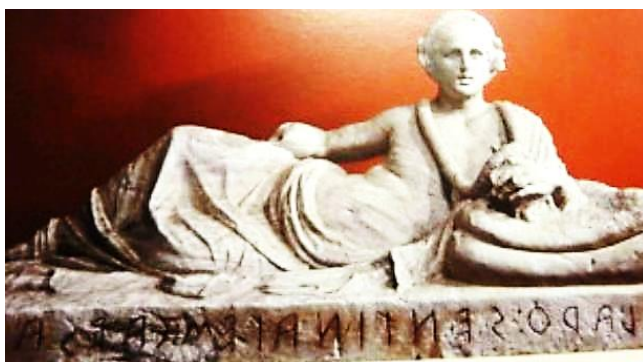
Az ún. „**Berlini** szójegyzék” (Kr. e. 3–2000). A szakirodalom által „csak” szavak listájának tartott kő egyik megfejtése szerint, közli az emberiséggel, hogy a földre születik a **Megváltó**.

A **yarmouthi** (Kanada, Új-Skócia) rovásírást kő. 1812-ben fedezte fel **dr. Richard Fletcher** nyugalmazott katonai sebész. A dolog pikantériája, hogy a kb. 400 fontos (181 kilós) követ valószínűleg a doktor és a veje hamisította tréfából. Az eredeti szöveg egy **Brazília**ba szánt vaskérő szarmazhatott, egy **bostoni** tengerész közvetítésével, aki érdekességként jegyezhetette fel a rakomány különleges darabjának szövegét. Ne felejtsük el, hogy a XVIII. századi magyar jezsuiták szívesen használták az ősi betűket (lásd pl. **Zakariás János** levelét, **74.** oldal.) Véleményem szerint ez csöppet sem csökkenti a lelet értékét! Jelenleg a Yarmouth Country Museumban található.

Val D'Anniviers-i völgyben (Dél-Svájc) talált hun feliratos gerenda. A feliratot a XIII–XIV. században vésték **Penszék** városka egyik házának gerendájára. Sajnos a felirat hiányos, mert egy átépítés alkalmával megcsontkították a gerendát.

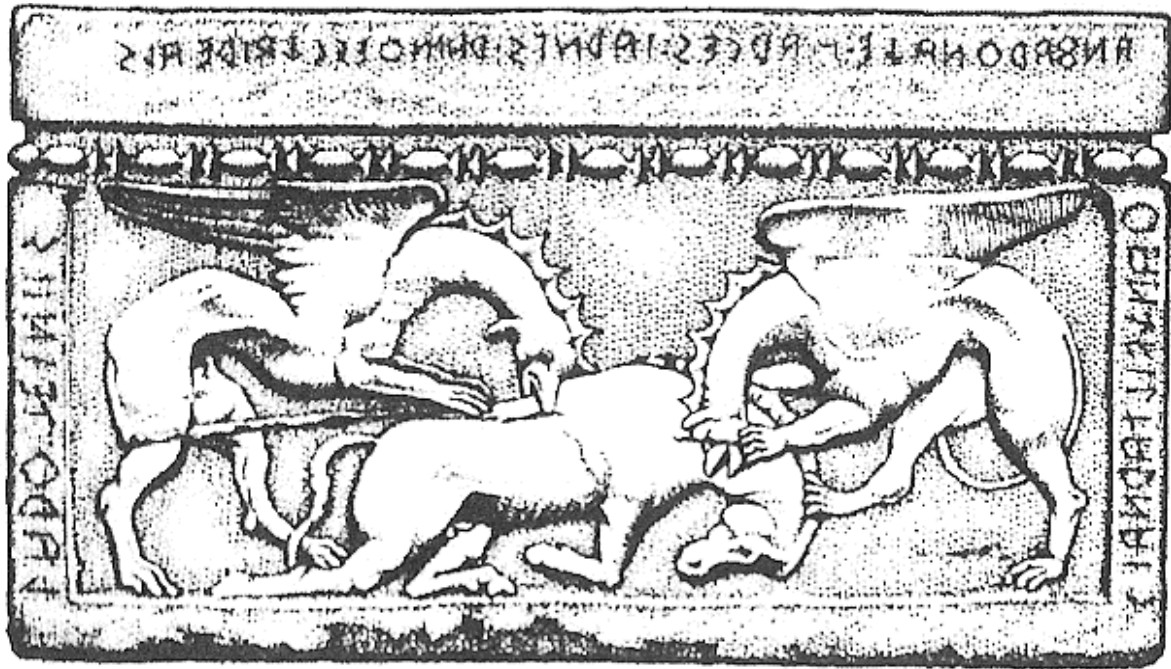
Etruszk szarkofágok feliratokkal. Ennek felirata a következő:
„LÁNYa ÉLŐ KéPéRe TeSZi aRATó aPa VŐNaPoKA (on)” (valami áldozati vagy ünnepnapon)

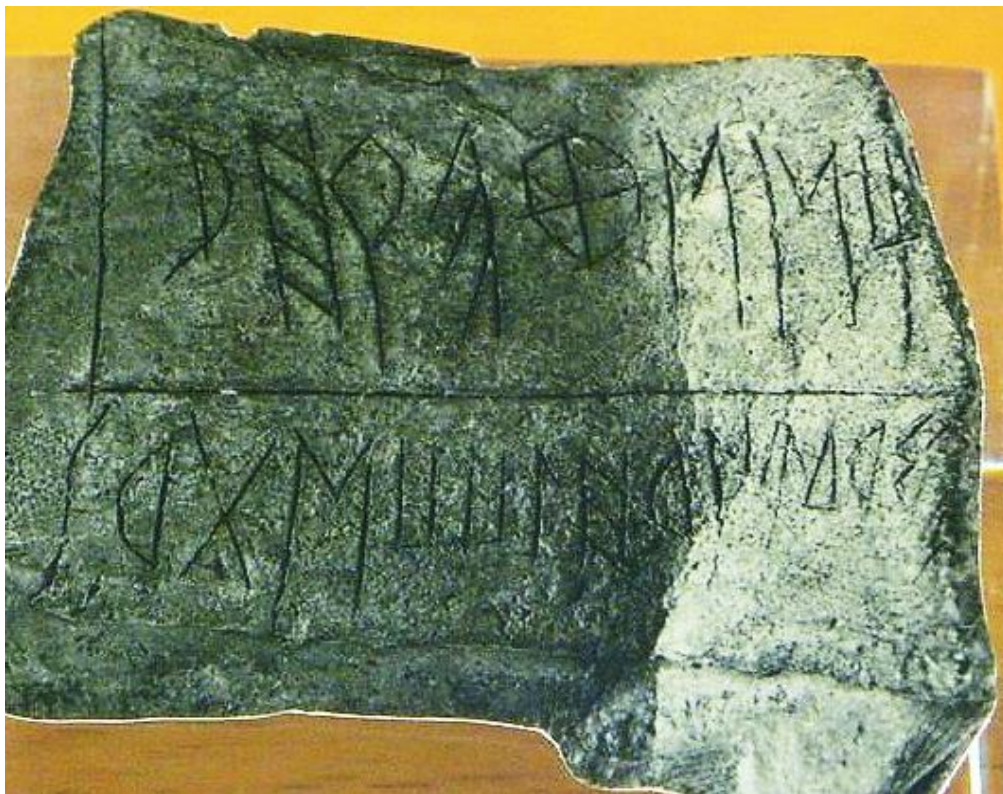
Ezé: „A NYáR ÉLŐ KéPéRe TeSZi uRATóK, NeVeM iGéNY FIA”

A képen – valószínűleg – egy harcos nyughelye látható, harci jelenettel és szöveg az oldalán.

Etruszk szarkofág (**Vulci**, Kr. e. VIII.) feliratokkal. Oldalán az ég (ló) és a föld (sárkányok) harcát szimbolizáló faragás látható. Az ábrázolás kísérteties hasonlóságot mutat a híres **csertomliki** váza egyik jelenetével!

A képen látható ólomtábla-töredéket, a **Barcelona** (Spanyolország) óvárosától mindössze 10 kilométerre, a **Sant Just Desverntől** 2 kilométerre fekvő **Penya del Moro** nevű helyen találták. A tudósok szerint a fémlapocska a Kr. e. IV. század végéről származik. A jobb oldala hiányos, a baloldalon pedig a szöveg után található némi hely, ami arra utal, hogy ez a felirat is jobbról-balra íródott. A felirat szövege még egyelőre ismeretlen, de több ősi magyar betű is felismerhető benne. A lelet jelenleg a Barcelonai Régészeti Múzeumban található.

Eddig jelentős etruszk, kelta és türk emlékeket soroltam fel. Úgy illik, hogy a germán népekről is megemlékezzek. Az alábbiakban néhány csodálatos rúna-feliratot fogok bemutatni.

A **Kékfogú Harald** király által 965 körül állíttatott rúnakő **Jellingben** (Dánia, Közép-Jütland). A kő felirata a következő: „*Harald király rendelte ennek a kőnek a felállítását apja, **Gorm** emlékére és anyja, **Thyra** emlékére; az a Harald, aki meghódította magának egész **Dániát** és **Norvégiát** és kereszténnyé tette a dánokat*”

A felíratot olvasva nem csodálkozhatunk azon, hogy *Dánia keresztleveleként* is szokták emlegetni ezt a híres emléket. (Érdekesség: a Bluetooth nevű informatikai eszköz is **Haraldról** van elnevezve!)

Az ún. **Broi** (Svédország) rúnakő. **Ginlaug** állíttatta férjének **Assurnak**, **Håkon** jarl fiának.

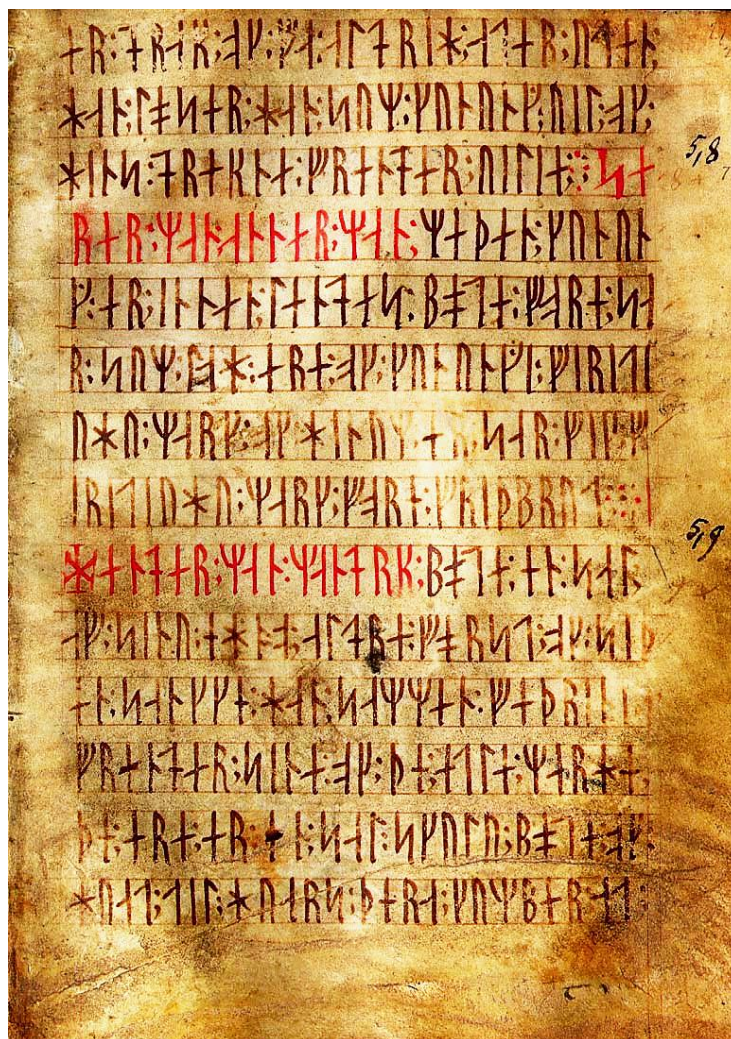
A legrégebbi rúnaírási lelet, az ún. **Kylver-kő**, **Stångaból** (Svédország, Gotland). Korát a Kr. u. IV. századra teszik.

Drävlei (Svédország) rúnakő, amelyen **Fafnir** (sárkány-kígyó) testén olvasható a szöveg. A kő felső részén látható alakok **Sigurdot** ábrázolják.

A leghosszabb rúnafelirat a **Rök-kő**, ami rövidágú rúnákkal készült. **Östergötlandon** található és **Varin** készítette elhunyt fia, **Vaemond** részére. Egy nyolc soros verset is tartalmaz, valamint több irodalmi szövegre is utal.

És végezetül, a *Codex Runicus* egy lapja. Ez egy pergamenre írt kézirat a XIV. század elejéről, amit teljes egészében rúnákkal írtak. Ebből is látszik, hogy a rúnákat sem csak kizárólag vésésre használták!